

**VARAHOIDON INTEGROIMI-
NEN LINTULAN VUOROPÄIVÄ-
KOTIIN PÄIVYSTYSAIKANA**

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen
Sosionomi (YAMK)
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Anja Saikkonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosionomi ylempi ammattikorkeakoulututkinto

SAIKKONEN, ANJA: Varahoidon integroiminen Lintulan
vuoropäiväkotiin päivystysaikana

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen, 68 sivua, 11 liitesivua
Kevät 2012

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää Lintulan vuoropäiväkodin toimintaa ja osallistaa työntekijöitä työn kehittämiseen. Tavoitteena oli kartoittaa henkilökunnan kehittämisajatuksia ja kokemuksia varahoidosta päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkodissa ja rakentaa yhdessä työyhteisönä toimintamalli varahoidon integroimistilanteisiin Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina.

Varahoidon integroimisen toimintamallin rakentaminen vaati käytännössä kaksi työvaihetta. Nämä vaiheet olivat työntekijöiden ajatusten, kokemusten ja ideoiden selvitysvaihe, jonka jälkeen alkoi varsinainen toimintamallin kehittämisen vaihe. Selvitysvaiheen tutkimusmenetelmiä olivat työntekijöiden tuottamat todellisuuskertomukset ja fokusryhmähaastattelu. Lisäksi prosessista käytiin Lintulan vuoropäiväkodissa palautekeskustelu ennen varsinaisen varahoidon integroimistilanteiden toimintamallin tarkentumista.

Varahoidon integroimisen toimintamallissa varahoidon integroimista päädyttiin työyhteisönä kuvaamaan esimiehen, työntekijän ja lapsiryhmien toimintana. Esimies resurssoi ja rekrytoi henkilökuntaa lain ja asetusten edellyttämällä tavalla, tukee työntekijöitä ja toimii yhteyshenkilönä muihin varhaiskasvatusyksiköihin. Työntekijän roolina on tilanteesta riippuen toimia ja tehdä päätöksiä joko itsenäisesti varahoitolaisten nimilistan pohjalta tai tehdä päätöksiä toisten työntekijöiden kanssa. Työntekijät käyvät työyhteisössä keskustelua ja tiedottavat toisille työntekijöille ja esimiehelle oman lapsiryhmän tilanteesta. Jokainen työntekijä auttaa omalta osaltaan toisia työntekijöitä ja tuo julki niitä asioita, jotka kokonaisuudessaan edesauttavat varahoidon integroimistilanteiden järjestelyä Lintulan vuoropäiväkodissa. Lisäksi työntekijät käyttävät luovuuttaan suunnitellessaan ja toteuttaessaan vuorohoito- ja varahoitotyötä lapsilähtöisesti Lintulan vuoropäiväkodissa.

Avainsanat: varhaiskasvatus, vuorohoito, varahoito, laatu, lapsi, työntekijä, työntekijän näkökulma

Lahti University of Applied Sciences
Master's degree in social services

SAIKKONEN, ANJA: The integration of respite childcare in the on-call time of Lintula Round-the-clock Daycare Centre

Master's Thesis in Protection of children and youth's well-being, 68 pages, 11 appendices
Spring 2012

ABSTRACT

The purpose of this research-based development project was to develop the operations of Lintula round-the clock Daycare Centre and to get the employees involved in the development work. The objective was to survey the development ideas of the staff and experiences of respite care in on-call times of Lintula round-the clock Daycare Centre and to design, together as a working community, an operations model for respite childcare integration situations in Lintula Round-the clock Daycare Centre on-call times.

The result of the development programme was an operations model for the integration of respite care, the elaboration of which required two stages. These stages consisted firstly of the investigation phase of the thoughts, experiences and ideas of the employees, then secondly the actual development phase of the operations model commenced. The research methods used during the investigation phase were narratives obtained from the employees and focus group interviews. In addition, a feedback discussion was held in Lintula Round-the clock Daycare Centre about the process, before adjustment of the actual respite care operations model to integration situations.

In the operations model for the integration on respite care it was chosen to describe the integration of respite care in terms of the operations of the manager, the employees and the groups of children. The manager carries out resourcing and recruitment of staff in the manner defined by law and decrees, she supports the employees and acts as a contact person with other early childhood education and care units. The role of the employee is, depending on the situation in question, to either make decisions independently on the basis of the name list respite childcare children, or make decisions together with the other employees. The employees carry out cooperative discussions and inform each other and their manager about the situation regarding their own group of children. Each employee helps the other employees in her/his own way and draws attention to those factors that on the whole serve to facilitate the organization of respite childcare integration situations in Lintula Round-the clock Daycare Centre. In addition, the employees use their creativity in planning and implementing intermittent- and respite childcare work with a child-based emphasis in Lintula Round-the clock Daycare Centre.

Key words: early childhood education and care, intermittent care, respite childcare, quality, child, employee, employee's viewpoint

SISÄLLYS	
1 JOHDANTO	1
2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTA JA OHJEISTUS	3
2.1. Valtioneuvoston varhaiskasvatuksen valtakunnal- liset linjaukset	3
2.2 Subjekttiivinen oikeus päivähoidossa	4
3 VUOROHOITO OSANA VARHAISKASVATUSTA	6
3.1 Vuorohoidon määrittelyä ja sen hoitomuodot	6
3.2 Vuorohoidon taustalla vaikuttavia tekijöitä	8
3.2.1 Lapsilähtöisyys vuorohoidossa	9
3.2.2 Lapsiryhmän koko ja aikuinen-lapsi suhdeluku vuorohoidossa	12
3.2.3 Toiminta vuorohoidossa	14
4 LINTULAN VUOROPÄIVÄKOTI VUOROHOIDON TOTEUTTAJANA	17
4.1 Lintulan vuoropäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma	17
4.2 Lintulan vuoropäiväkodin henkilöstöresursseista	18
4.3 Lintulan vuoropäiväkodin arjen kuvausta	19
4.3.1 Lapsilähtöinen esiopetuksen toteuttaminen Lintulan vuoropäiväkodissa	20
4.3.2 Varahoito osana Lintulan vuoropäiväkodin arkea	21
4.3.3 Päivystystoiminta Lintulan vuoropäiväkodin ominais- piirteinä	23
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITE	27
6 VARAHOIDON KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	28
6.1 Kehittämishankkeen eteneminen ja aikataulus	29
6.2 Kehittämishankkeen menetelmien kuvaus	30

6.2.1	Todellisuuskertomusten analysointi	32
6.2.2	Fokusryhmähaastattelun analysointi	34
6.3	Työn kehittäminen yhdessä työntekijöiden kanssa	35
7	KEHITTÄMISHANKKEEN SELVITYSVAIHEEN TULOKSET	38
7.1	Todellisuuskertomusten esiintuomat yhtäläisyydet	39
7.2	Kehyskertomusten variaatioiden esiintuomat erot	42
7.3	Fokusryhmähaastattelu varahoidon integroimisen kehittämisen välineenä	44
7.4	Varahoidon organisointi Lintulan vuoropäiväkodin näkökulmasta	47
8	TYÖNTEKIJÖIDEN KEHITTÄMISAJATUKSISTA KÄYTÄNNÖN TOIMINTAMALLIKSI	49
8.1	Toimintamalli varahoidon integroimistilanteisiin päivytsaikoina Lintulan vuoropäiväkodissa	50
9	POHDINTAA KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSISTA	53
9.1	Kehittämishankkeen luotettavuus ja eettisyys	54
9.1.1	Todellisuuskertomusten arviointia tutkimusmenetelmänä	56
9.1.2	Fokusryhmähaastattelun arviointia tutkimusmenetelmänä	58
9.2	Jatkokehittäminen ja tutkimuksellisen kehittämishankkeen hyödynnettävyys	59
10	LÄHTEET	62
10.1	Painetut lähteet	62
10.2	Muut lähteet	68
11	LIITTEET	69

1 JOHDANTO

Päivähoitoa toteutetaan yleisimmin ryhmäperhepäivähoitokodeissa, päiväkodeissa, hoitajan kotona tapahtuvassa perhepäivähoidossa tai hoitolasten kotona tapahtuvana hoitona. (Parrila 2002, 27-29). Hoitajan kotona tapahtuvassa perhepäivähoidossa tarvitaan hoitolapsille varahoitoa silloin, kun hoitaja on pois työstä esimerkiksi sairauden tai muun syyn vuoksi. (Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia 2007, 23).

Perhepäivähoitajien eläköitymisen ja työstä irtisanoutumisen vuoksi varhaiskasvatus on muuttumassa aiempaa päiväkotipainotteisemmaksi. Perhepäivähoitajana toimiminen ei houkuttele nykyään ja uusien kotona työskentelevien perhepäivähoitajien rekrytointi tuottaakin ongelmia. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008, 52.) Valtakunnallisesti perhepäivähoidon varahoito nähdään yhtenä perhepäivähoidon haasteellisinpana tekijänä, johon liittyy monia vaikeuksia sekä lasten, vanhempien että henkilöstön näkökulmasta. Tästä syystä on mahdollista, että koko perhepäivähoito järjestelmänä leimautuu kielteisesti varahoidon toimimattomuuden vuoksi, mikä voi osaltaan heikentää koko hoitomuodon säilyttämistä. (Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia 2007, 24.)

Päivähoidossa Orimattilassa on lapsia yhteensä vajaat 600 ja päivähoitolapset hoidetaan pääasiassa perhepäivähoidossa. Orimattilassa on kotona työskenteleviä kunnallisia perhepäivähoitajia tällä hetkellä yhteensä 65. Lapsia heillä on hoidossa vajaat 300 eli noin 50 % päivähoitolapsista. (Hytönen 2010; Kts. LIITE 1.) Muualla Suomessa perhepäivähoidossa olevien lasten osuus on 20 %. (Lasten päivähoito 2010, 1). Perhepäivähoitajan äkillisesti töistä poissaollessa tai perhepäivähoitajan vuosilomien aikana hoitolapset sijoitetaan muihin varhaiskasvatusyksiköihin. Koska perhepäivähoidossa olevien lasten lukumäärä on suuri, on varahoitotarpeiden määrä myös suuri. Äkilliset varahoitotilanteet asettavat haasteita jokaisen varhaiskasvatusyksikön toiminnalle. Päivähoitoasetus sallii lapsiryhmäkoon satunnaisen ylityksen päiväkodeissa, mutta ei perhepäivähoidossa. Näin ollen perhepäivähoidon varahoito toteutetaan käytännössä päiväkodeissa. (Tolonen & Mikkonen 2007, 90.)

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena on kehittää Lintulan vuoropäiväkodin toimintaa ja osallistaa työntekijöitä arjen kehittämistoimintaan. Tavoitteena on kartoittaa henkilökunnan kehittämisajatuksia ja kokemuksia varahoidosta päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkodissa ja rakentaa yhdessä työyhteisönä toimintamalli varahoitotilanteisiin Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina. Päivystysajoilla tarkoitetaan tässä kehittämishankkeessa koulujen loma-aikoja, jolloin on ollut perinteisesti vain kaksi varhaiskasvatyüksikköä avoinna Orimattilassa.

Tutkimuksellinen kehittämishanke ”Lasten varahoidon integroiminen Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikana” on ajankohtainen vuorohoitotyön kehittämistarpeesta lähtöisin oleva aihe, koska äkillisten varahoitotilanteiden hoitaminen vuoropäiväkodissa on hyvin haasteellista riittävien henkilöstöresurssien, lasten hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutumisen osalta. Varahoidon integroiminen Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina on varahoidon ja vuorohoidon kehittämistä yhtenäisemmäksi, toimivaksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksellisen kehittämishankkeen tuloksissa esitetään työntekijöiden sekä todellisuuskertomusten että fokusryhmähaastattelun avulla saatuja toiminnan kehittämideoita tai –ehdotuksia ja sitä mihin työyhteisö päätyy tässä prosessissa.

2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTA JA OHJEISTUS

Suomessa on laaja ja kattava kunnallinen päivähoitojärjestelmä. Päivähoitotoimintaa on säädetty lailla ja se takaa jokaiselle lapselle subjektiivisen oikeuden päivähoitoon. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 3.) Lain mukaan lasten hoitoa järjestetään päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. (Laki lasten päivähoitosta 36/1973,1 §). Päivähoitoa järjestetään kokopäivä- tai osapäivähoitona (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 4 §). Valtioneuvoston tavoitteena on edistää jatkossa entistä enemmän varhaiskasvatuksen laadun ja sisällön kehittämistä. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 7.)

2.1 Valtioneuvoston varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset

Valtioneuvoston varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin (2002,3,9) on koottu suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita sekä kehittämisen painopisteitä. Varhaiskasvatuksen linjaukset luovat perustan uudelle valtakunnalliselle varhaiskasvatuksen sisällölliselle ohjauvälineelle, varhaiskasvatussuunnitelmalle. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 3.) Varhaiskasvatuksen periaatepäätöksen valtakunnallisten linjausten (2002, 9) mukaan varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Lapsen omaehtoista leikkiä pidetään kaiken toiminnan lähtökohtana. On suositeltavaa, että kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta on läsnä arjessa lasten hoito- ja kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksessa on oleellista lasten, varhaiskasvatuksen työntekijöiden sekä vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevien tahojen kanssa, joita ovat sosiaali-, terveys- ja opetustoimi sekä erilaiset lapsi- ja perhetyötä tekevät järjestöt, yhteisöt ja seurakunnat. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 3.)

Varhaiskasvatus nähdään osana ihmisen elinaikana tapahtuvaa oppimista. Ensijainen oikeus ja vastuu lasten kasvatuksesta on lasten vanhemmilla. Yhteiskunnan tehtävänä on tukea vanhempia lasten kasvatustehtävässä. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tulee muodostaa kokonaisuus, joka tukee joustavasti jokaisen lapsen yksilöllistä kehitystä. Tavoitteena on, että palvelujärjestelmä vastaa lasten ja heidän perheidensä tarpeisiin. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 5; Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008, 29-30.)

2.2 Subjektiivinen oikeus päivähoidossa

Alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on lain mukaan subjektiivinen oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. Jos vanhemmat hakevat lapselleen kokopäivähoitotai osapäivähoitopaikkaa, kunnan on järjestettävä se heille. Tosin vanhempien subjektiivinen oikeus ei ulotu päivähoidon järjestämisaikkaan ja -tapaan. (Räty 2006, 20-21.)

Vuoden 1973 päivähoitolailla luotiin pohja nykyisen kaltaiselle järjestelmälle. Lakia täydennettiin suurilla uudistuksella 1990-luvulla. Tällöin subjektiivinen oikeus päivähoitoon säädettiin koskemaan ensin alle 3-vuotiaita vuonna 1990 ja sen jälkeen vuonna 1996 kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. (Kts. Varhaiskasvatusryöryhmän muistio 2002, 1999:4.)

Alle kouluikäisten lasten palveluita täydennettiin vuoden 2001 elokuun alussa, jolloin kaikki 6-vuotiaat lapset saivat subjektiivisen oikeuden maksuttomaan esiopetukseen. Esiopetukseen osallistuminen ei ole pakollista. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 4§.) Esiopetukseen osallistuu kuitenkin käytännössä lähes koko 6-vuotiaiden ikäluokka. (Esi- ja perusopetukseen osallistuminen kansainvälisessä vertailussa 2007).

Lasten päivähoidosta annetun lain muutos (9.1.1973/36, 11 a §), jolla subjektiivinen oikeus kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan vuoden 1996 alusta laajennettiin koskemaan kaikkien alle kouluikäisten lasten perheitä, on vahvistanut var-

haiskasvatuksen asemaa yhteiskunnassamme. Lain muutoksen myötä korostuu kaikkien alle kouluikäisten lasten oikeus osallistua varhaiskasvatukseen, mikäli lasten vanhemmat niin haluavat. Subjekttiivinen oikeus toteuttaa molempien, vanhempien ja lasten oikeuksia. Vanhemmilla on oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka ja lapsella on oikeus saada osallistua varhaiskasvatukseen. (Kts. Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36,11 a §.)

Päivähoidon toteutumisen muodot ja painopistealueet ovat riippuvaisia yhteiskunnallisista muutoksista ja tilanteista. Päivähoidolla on perinteisesti ollut useita tehtäviä. Päivähoidon tehtävät ja asema yhteiskunnassa voidaan yhä edelleen nähdä työvoimapolitiittisina, perhe- ja sosiaalipoliittisina sekä koulutuspolitiittisina tehtävinä. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999:4, 1-2.)

Päivähoito on yleinen kaikille lapsiperheille tarjottava sosiaalipalvelu, joka mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun. Yhteistyössä vanhempien kanssa päivähoito edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä ja tukee vanhempia lasten kasvatuksessa. Päivähoidossa otetaan huomioon lasten yksilölliset tuen tarpeet ja autetaan lasta ja perhettä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa erityisesti silloin, kun perhe tarvitsee asiantuntija-apua kasvatustehtävään. Päivähoito tarjoaa lapselle mahdollisuuden leikkiin, oppimiseen ja hoitoon sekä ystävyyssuhteisiin vertaisryhmässä. Päivähoidossa tarjottavalla esiopetuksella on koulutuspoliittinen tehtävä lasten kouluvalmiuksien edistämiseksi. Päivähoito voi toimia yhteistyössä lastensuojelun kanssa, jolloin tavoitteena on ehkäistä lastensuojelullisia toimenpiteitä. Lisäksi päivähoito voi toimia kuntoutuspaikkana niille lapsille, joilla on kehitysviivästymiä. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999:4, 4-5.)

3 VUOROHOIDO OSANA VARHAISKASVATUSTA

Lasten vuorohoidon tarve lisääntyy vanhempien vuorotyön yleistyessä. Laki määrittää, että lapselle on järjestettävä sopiva hoito ja kasvatusta sinä vuorokauden aikana, jolloin perhe sitä tarvitsee. Kunnan on lisäksi huolehdittava, että päivähoitoa on saatavissa siten ja siinä laajuudessa kuin vuorohoidon tarve sitä edellyttää. (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2 §, 11 §.)

3.1 Vuorohoidon määrittelyä ja sen hoitomuodot

Suomalaisen vuorohoidon toteuttamisen periaatteita on linjattu kahdessa valtakunnallisessa työryhmässä. Varhaiskasvatustyöryhmä (1999:4, 84) sekä vuorohoidon työryhmä (1999, 5) määrittelevät vuorohoidon päivähoitoksi, jota tarjotaan myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Se on tarkoitettu niitä perheitä varten, joissa molemmat huoltajat tekevät vuorotyötä. Myös yksinhuoltajavanhempi, joka tekee vuorotyötä, on oikeutettu saamaan lapselleen vuorohoitoa. Vuorohoidon järjestelyt vaihtelevat kunnissa paljon. Vuorohoitoa voidaan järjestää päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai ryhmäperhepäiväkodeissa.

Vuorohoidolla tarkoitetaan tässä kehittämishankkeessa iltaisin, öisin ja viikonloppuisin järjestettävää päivähoitoa. Se voi olla iltahoitoa, jota järjestetään klo 17 jälkeen iltaisin, viikonloppuhoitoa tai ympärivuorokautista hoitoa, jolloin lapsi on myös öisin hoidossa. Suurissa kunnissa vuorohoitajärjestelyt toteutetaan usein päiväkodeissa, pienissä ja keskisuurissa kunnissa taas useimmiten perhepäivähoidossa. Valtakunnallisesti yleisintä on, että vuorohoito keskitetään tiettyyn hoitomuotoon tai hoitopaikkaan, esimerkiksi päiväkotiin tai ryhmäperhepäiväkotiin. On myös tavallista, että kunnissa iltahoito toteutetaan päiväkodeissa, mutta yö- ja viikonloppuhoito perhepäivähoidossa tai ryhmäperhepäivähoidossa. Kunnat myös ostavat vuorohoidon palveluja yksityisiltä perhepäivähoitajilta tai muilta yksityisiltä palvelun tuottajilta. (Kahiluoto 2002, 21-23).

Tätä kehittämishanketta ajatellen on huomionarvoista, että vuorohoitoa koskevia erillisiä säädöksiä ei laissa ja asetuksessa ole. Kuntien viranomaisten on siis itse

tulkittava asetuksia ja määräyksiä sekä määriteltävä ja ohjeistettava vuorohoito-toiminta. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973; Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2006, 46-49.) Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset (2002) ja kunnissa laaditut varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat, lapsi- ja perhepoliittiset ohjelmat ja vuorohoitotyöryhmien muistiot voivat osaltaan antaa ohjeita vuorohoidon käytännön toteutukseen.

Vuorohoidossa ei ole mahdollista noudattaa päivähoitoasetuksen mukaista lapsen hoidon enimmäistuntimäärää, joka suosittelee lapsen yhtäjaksoisen hoidon enimmäismääräksi 10 tuntia vuorokaudessa. (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, 4 §). Vuorohoitolasten hoidon määrä voi olla erittäin korkea ja lapset voivat olla jopa useita vuorokausia yhtäjaksoisesti hoidossa tai hoitajakset voivat olla epä-säännöllisiä ja toteutua eri vuorokaudenaikoina. (Lasten päivähoidon tilannekatsaus 2001; Jokinen 2005, 28; Färkkilä ym. 2006, 45-46).

Färkkilä ym. (2006, 45) mukaan vuorohoidossa olevien lasten osuus kaikista päivähoitossa olevista lapsista vaihtelee eri kunnissa nolasta 33 prosenttiin. Suurin osa vuorohoidossa olevista lapsista on hoidossa iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Eniten hoidontarvetta on iltaisin klo 18.00 – 22.00. Hoitoajat vaihtelevat vanhempien työn mukaan. Vuorohoidossa joillakin lapsilla yhtäjaksoinen hoitoaika voi olla jopa 200 tuntia tai koko hoidon määrä 500 tuntia kuukaudessa, kun taas tavanomaisessa kokopäivähoitossa lapset ovat enimmillään hoidossa noin 200 tuntia kuukaudessa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tiedote 207/2001; Kahiluoto 2002, 22).

Orimattilan kaupungissa vuorohoito on keskitetty tämän kehittämishankkeen kohdeorganisaatioon Lintulan vuoropäiväkotiin. Lintulan vuoropäiväkodissa vuorohoitonaikoina lapsiryhmät yhdistetään ja toimitaan yhteistoiminnallisesti: Kaikki toiminta perustuu yhteistyöhön, jolloin jokainen työntekijä kantaa vastuuta yhteisten tavoitteiden puolesta. Lintulan vuoropäiväkodissa Orimattilassa yksittäisen lapsen enimmäishoitoaika on ollut jopa noin 270 tuntia kuukaudessa. Voidaan siis todeta, että varahoidon integroiminen vuoropäiväkotiin lapsilähtöisesti on haas-

teellinen kokonaisuus sekä vakituisesti vuorohoidossa olevien että varahoitolasten kannalta katsottuna.

3.2 Vuorohoidon taustalla vaikuttavia tekijöitä

Nykyään vanhempien työajat vaihtelevat ja ovat epäsäännöllisiä, mikä käytännössä tarkoittaa epäsäännöllisyyttä lasten hoitoajoissa. Ilta- ja viikonloppuhoitoa tarvitaan yhä useammin, sillä joustavat työajat ja tilapäistyöt lisäävät myös vuorohoidon kysyntää. Työllistyäkseen vanhempien on hyväksyttävä joustavat työajat, ylityöt, iltatyöt ja pitkät työmatkat sekä erilaiset tilapäistyöt. (Väisänen 2006, 67-75.)

Toisaalta myös perherakenteiden muutokset, kasvava yksinhuoltajuus ja erityisesti perheiden sosiaalisten verkostojen harventuminen ja kaventuminen ovat johtaneet siihen, että lastenhoitoapua ei ole useinkaan mahdollista saada esimerkiksi sukulaisilta, tuttavilta tai naapureilta. (Väisänen 2006, 68; Kts. Vilén & Vihunen & Vartiainen & Sinén & Neuvonen & Kurvinen 2006, 62.) Yhteisöllisyyttä naapuruston kesken ei enää juuri ole. Niinpä lasten sosiaaliset verkostot ulottuvat yhä enemmän perheiden ja lähiyhteisöjen ulkopuolelle. (Lampinen 2007, 41; Helminen 2006, 18; Kts. Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007, 15). Perheiden elämäntilanteiden muuttuessa ja uusien perhemuotojen yleistyessä työelämän vaatimukset vastaavasti kasvavat. Vanhemmat kokevat olevansa perheen, työn ja vapaa-ajan vaatimusten keskellä. (Aula 2007; Helminen 2006, 17; Kts. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjauksista 2002, 13-14, 16 .)

Yhteiskunnalliset ilmiöt huomioiden eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa lausunnossaan (19/2009 vp) hyvän työaikajärjestelyn merkitystä vuorotyötä tekevien työntekijöiden kohdalla. Valiokunta pitää tärkeänä, että työntekijöille annetaan mahdollisuus osallistua työaikasuunnitteluun ja työntekijöiden yksilölliset tarpeet ja elämäntilanteet otetaan huomioon. Työvuorosuunnittelulla on Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mukaan lisäksi huolehdittava, että työntekijöillä on mahdollisuus säännöllisiin viikonloppuvapaisiin ja lepopäiviin. Osa-

aikaisesti työskentelevien opiskelijoiden sekä muiden osa-aikatyötä tekevien tulee myös saada viikonloppuvapaita. Työpaikoilla tulee olla reaaliaikaiset, ajoissa työntekijöille tiedoksi annetut työvuoroluettelot, jotta työntekijät voivat järjestää lapsilleen hoidon.

3.2.1 Lapsilähtöisyys vuorohoidossa

Bronfenbrennerin teorian mukaan lapsen sosiaalistuminen on kasvamista vähitellen täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Ihmisen kehitys on koko elinajan tapahtuvaa. Se on prosessi, jossa yksilö sopeutuu ympäristöön välittömien elinympäristöjen muutoksista huolimatta. Edelliseen prosessiin vaikuttavat näiden ympäristöjen väliset suhteet ja laajemmat kontekstit, joihin ympäristöt kuuluvat. (Bronfenbrenner 1979, 21.)

Ihmisen kehitys on yksilön ja ympäristön ominaisuuksien välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen seurauksena henkilön ominaisuudet muokkautuvat elämänkulun aikana. (Bronfenbrenner 1989, 190-191; 2002, 223-225). Puroila ja Karila (2001, 221) toteavat Bronfenbrennerin teorian pohjalta, että lapsen kasvatuksen tavoitteena on optimaalisen kehityksen tukeminen varhaiskasvatusympäristössä. He toteavat lisäksi, että kehitys ja kasvatus ovat kaksi eri ilmiötä, vaikka ne ovatkin läsnä samanaikaisesti. Parrila (2002, 120, 176) korostaa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä kodinomaisuutta, sillä se tukee lapsilähtöisyyden toteutumista. Parrilan mukaan kodinomaisuuteen liittyy kolme asiaa: kodinomainen fyysinen ympäristö, emotionaalisesti rauhallinen ilmapiiri sekä normaaliin kotiympäristöön liittyvät askareet ja rutiinit.

Bronfenbrenner (1979, 27) jakaa yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen neljään tasoon: mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeihin. Yksilö pyrkii sopeutumaan ympäristöön, mutta pyrkii samalla vaikuttamaan olosuhteisiin ja muokkaamaan ne itselleen tarkoituksenmukaisiksi. Lapsen mikrosysteemejä ovat kaikki ne institutiot, joihin lapsi kuuluu, esimerkiksi koti, päiväkotiki ja koulu. Mesosysteemit ovat Bronfenbrennerin mukaan mikrosysteemien välisiä suhteita. Lapsen eksosyste-

miin kuuluvat ne ympäristöt, joihin hänellä ei välttämättä ole lainkaan henkilökohtaista kosketusta, mutta joissa tapahtuvat asiat vaikuttavat hänen toimintaympäristöihinsä. Lapsella tämä voi tarkoittaa esimerkiksi vanhempien työpaikkaa. Makrosysteemiin kuuluu vielä laajempi ympärillä oleva todellisuus kuten vanhempien työllisyystilanne, sosiaalijärjestelmän rakenteet, kulttuuri, yhteiskuntapolitiikka ja perhepolitiikka. (Schmitt 2003, 321.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lasten tarpeiden ensisijaisuuden korostaminen ja lapsen kunnioittaminen. Vuorohoitoyksikkö on yksi osa lapsen mikrosysteemiä ja merkittävässä asemassa lapsen elämässä. Vuorohoitoyksikössä työskentelevät kasvatustieteen ammattilaiset toimivat mallina, ovat läsnä lapsen elämässä ja työskentelevät vuorovaikutuksessa työyhteisön, lasten ja perheiden kanssa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 25, 54-55). Jokainen lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on eikä häntä yritetä sovittaa ennalta määriteltyyn muottiin. Lapsi oppii helpoimmin niitä tietoja ja kasvatuskäytäntöjä, jotka häntä itseään kiinnostavat. Lapselle annetaan mahdollisuus itse yrittää, tutkia, kokeilla ja oivaltaa. Lapsille on tarjolla hyviä ystävyys-suhteita, mielekästä tekemistä, iloisia oppimisen hetkiä ja hyvää vuorovaikutusta turvallisen aikuisen kanssa. (Palviainen 2007, 14; Keskinen 2003, 235-236.)

Lapsilähtöisyyteen kuuluu lisäksi, että kasvattajat mahdollistavat lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutumisen. Lapsen oppimisprosessin tukemisen on perustuttava kasvattajan tietoisuuteen lapsen oppimisprosessien vaiheista. Kasvattajan on tunnettava lapsi yksilöllisine tarpeineen ja suunniteltava arjen kasvatuskäytännöt niiden pohjalta. Kasvattaja on lapsen oppimisen tukija ja hänellä tulee olla kyky havaita, milloin lapsi tarvitsee tukea ja milloin tuen määrää voi vähentää. (Hujala ym. 1998, 58–60.) Lapsen mahdollinen erityistukeminen voi olla esimerkiksi oppimisvaikeuksien tai kieli- ja kulttuuritaustan huomioimista. Myös tyttöjen ja poikien erilaisten tarpeiden huomioiminen on suositeltavaa arjen varhaiskasvatustyössä. (Keskinen 2003, 229-232, kts. Valtioneuvosten periaatepäätös varhaiskasvatuksen linjauksista 2002, 5, 15).

Lapsilähtöisyyden toteuttaminen vuorohoidossa on haasteellista. Lapsen hoitopäivän pituus vaihtelee vuorohoidossa ja se voi sijoittua mihin vuorokauden aikaan tahansa. Tämä asettaa erityisiä haasteita jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet ja viireystilan huomioivan toiminnan järjestämiselle. (Palviainen 2007, 13.) Vuorohoidossa lapsiryhmän koostumus vaihtelee paljon ja päivän aikana lapsi kohtaa useita kasvattajia. Tämä asettaa haasteita vuorohoidon sosiaaliselle kasvuympäristölle ja erityisesti kaverisuhteiden muodostumiselle. Lapset tapaavat samoja kavereita vain satunnaisesti ja he eivät tiedä ennalta, keitä leikkikavereita he tapaavat päiväkodissa hoitopäivänsä aikana. Vuorovaikutussuhteet ovat vuoropäiväkodissa jatkuvasti vaihtuvia ja niitä on paljon. (Jokinen 2005, 102.) Omaehtoiselle leikille vuorohoito antaa hyvät mahdollisuudet, koska lapsiryhmän koko eri vuorokauden aikoina, kuten iltaisin ja viikonloppuisin, on usein pienempi kuin päivisin. Lapsella onkin tällöin leikilleen tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. (Jokinen 2005, 104.)

Väisäsen (2003, 191) tutkiessa vuororyhmäperhepäiväkodin arkea lapsilähtöisyys toteutui parhaiten sekä vanhempien että työntekijöiden mielestä pienessä ryhmässä. Myös joustava päiväjärjestys lisäsi osaltaan lasten mahdollisuuksia leikkiin ja muuhun omaehtoiseen toimintaan. Työntekijät korostivat vuororyhmiksen ilmapiirin, työntekijöiden keskinäisen yhteistyön ja pysyvän henkilöstön tuoman turvallisuuden ja jatkuvuuden merkitystä lapsilähtöisen toiminnan edistäjänä. Lisäksi työntekijät korostivat vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä.

Palviainen kiteyttää tutkimuksessaan (2007, 15-16), että laadukas vuorohoitoympäristö mahdollistaa jokaisen lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioinnin huolimatta siitä, että lapset tapaavat samoja leikkikavereita vain satunnaisesti. Kääriäinen puolestaan (2005,78) korostaa, että lasten kokemusten perusteella vuorohoito on hyvin samankaltaista kuin päivähoitokin. Toki Kääriäinen myöntää, että vuorohoidolla saattaa joissakin tapauksissa olla lapseen sellaisia vaikutuksia, mitä lapsi ei itse pysty vielä ajattelemaan tai jotka tulevat esiin kenties pitkänkin ajan päästä. On mahdollista muun muassa, että lapsen ja hoitajien suhteesta muodostuu tiiviimpi kuin päivähoitossa, koska vuorohoidossa ainakin ajoittain lapset puuhailevat enemmän hoitajien kuin toisten lasten kanssa.

Edellä esitettyjen asioiden pohjalta voidaan kysyä, mikä on laadukasta ja lapsilähtöistä vuorohoitoa? Ensinnäkin laadukas vuorohoitoympäristö mahdollistaa jokaisen lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioinnin. Jokaiselle lapselle on taattava mahdollisuus rauhalliseen oloon ja lepoon sekä turvallisuuden tunteeseen. Lapsella tulee olla sosiaalisia suhteita, leikkikavereita ja aikuisia, joilla on aikaa olla lasten kanssa, mutta jotka pitävät myös kuria. Toiseksi varhaiskasvatuksessa on oleellista lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 5; Palviainen 2007, 15-16.) Keskisen (2003, 221) mukaan yksi tie laadukkaaseen ja lapsilähtöiseen hoitoon ja kasvatukseen onkin se, että päivähoitohenkilöstö tekee entistä enemmän yhteistyötä vanhempien kanssa. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ei ole riittävästi lisääntynyt suomalaisen päiväkotihenkilöstön keskuudessa, vaikka suomalaisilla lastentarhanopettajilla on vankka akateeminen koulutus. Alalle hakeudutaan, koska halutaan tehdä työtä lasten kanssa. Varhaiskasvattajan työn luonne on monimuotoistunut ja vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä on tehtävä jatkossa enemmän.

3.2.2 Lapsiryhmän koko ja aikuinen-lapsi suhdeluku vuorohoidossa

Päivähoidon lainsäädännössä ei ole erillistä lasten ja hoito- ja kasvatushenkilöstön välistä mitoitusta ilta-, yö ja viikonloppuhoidossa. Kunnissa sovelletaankin tästä syystä samaa mitoitusta vuorohoidon toteuttamisessa kuin järjestettäessä päivähoitoa normaaliaikoina.

Myöskään lapsiryhmän kokoa ei ole tarkalleen määritelty päivähoitolaissa ja -asetuksessa. Asetus lasten päivähoidosta (239/1973, 6 §) ohjeistaa, että lasten kokopäiväryhmässä tulee työskennellä vähintään yhden kelpoisuusehdot täyttävän henkilön enintään neljää alle kolmevuotiasta lasta kohden. Asetuksen mukaan säädetystä suhdeluvusta voidaan poiketa silloin, kun lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat jatkuvasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Tällainen poikkeaminen voi tapahtua siten, että lapsia ei ole jatkuvasti enempää hoidossa kuin kokonaissuhdeluku edellyttää. Tavallisimpia perusteluja henkilöstömitoituksen ylittämiseksi ovat

olleet työntekijöiden äkilliset sairaustapaukset, osallistuminen koulutukseen, kokoukseen tai muuhun vastaavaan toimintaan. (Färkkilä ym. 2005, 29).

Lastenhoidon luonne on iltaisin, öisin ja viikonloppuisin erilainen kuin normaaliaikoina. Färkkilä ym. tutkivat v. 2005 henkilöstömitoituksen toimivuutta vuorohoidossa. Tämän laajan kyselytutkimuksen tuloksena tuli hyvin esille kuntien heterogeenisuus vuorohoidon suhteen. Kuntien viranomaisista noin puolet arvioi nykyisen mitoituksen sopivaksi järjestettäessä hoitoa iltaisin, öisin ja viikonloppuisin päiväkodeissa kun taas yli neljännes kuntien viranomaisista oli sitä mieltä, että vuorohoidon henkilöstömitoitusta olisi muutettava. Suurista kunnista seitsemän kymmenestä ei pitänyt nykyistä mitoitusta toimivana ja toivoi henkilöstömitoituksen soveltamiseen joustavuutta. Keskeisin muutostarve oli kuntien viranhaltijoiden mielestä selkeästi lasten ja hoitohenkilöstön välisen suhdeluvun pienentäminen. (Färkkilä ym. 2006, 45-50.) Lapset voivat toisaalta olla vuorohoidossa vähän. Väisäsen (2003, 74) mukaan lapsilla oli toisinaan vain 6-10 hoitopäivää kuukaudessa riippuen vanhempien työvuoroista ja vapaapäivistä.

Päiväkodissa peruslähtökohtana on suhdelukusäännös, jonka mukaan lapsiryhmässä on oltava yksi hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva aikuinen neljää alle 3-vuotiasta lasta kohden ja yksi seitsemää 3-6-vuotiasta lasta kohden. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta esittääkin, että uudistetussa päivähoitolaissa määritellään yhdessä lapsiryhmässä samanaikaisesti hoidettavien lasten enimmäismääräksi 21 lasta. Lapsiryhmässä on oltava työssä tällöin vähintään kolme kasvatusvastuussa olevaa kasvattajaa. Ryhmässä voi olla enemmän kasvattajia vain, mikäli lasten määrä ei lisäänty. Laissa tuodaan esille, että lapsiryhmien välinen yhteistyö ja pienryhmätoiminta on suositeltavaa, mikäli päiväkodin tilat antavat siihen riittävät edellytykset. Alle 18 kk ikäinen lapsi on huomioitava lapsiryhmien muodostamisessa suhdelukua pienentävästi. Lisäksi päiväkotien erillinen suhdeluku osapäivähoitossa ja osapäivähoitossa olevien lasten osalta poistetaan. (Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia 2009, 40.)

3.2.3 Toiminta vuorohoidossa

Lapsiryhmien koko vaihtelee vuorohoidossa vuorokauden aikana hyvin paljon. Välillä lapsia voi olla hoidossa vain yksi. Tällöin lapsen yksilöllinen huomioiminen toteutuu hyvin. Lapsi voi kokea tällaisen tilanteen pitkästyttävänä, koska hänelle ei ole tällöin muiden ikätoverien leikkiseuraa tarjolla. Vuorohoidossa voi muotoutua lapsen tunneperäinen suhde aikuisiin läheisemmäksi kuin tavallisessa päivähoitossa. Tunteiden ilmaisu ja herkkyys reagoida lapsen tarpeisiin näkyvät hyvin ilta- ja yöhoitossa. (Väisänen 2003, 52-53, 77, 79-81.)

Toisaalta se, että lapset ovat satunnaisesti ja epäsäännöllisesti hoidossa lisää lapsilähtöisen toiminnan haasteellisuutta. Vuorohoidossa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen sosiaaliseen kasvuympäristöön, viihtyvyyteen, lapsen vireystilan vaihteluihin, turvallisuudentunteeseen, yhteistyöhön vanhempien kanssa ja henkilöstön väliseen tiedonkulkuun. Tällä tavoin pyritään turvaamaan lapsen hoito, kasvatus ja oppiminen epäsäännöllisistä hoitoajoista huolimatta. Vuorohoidossa tehdään kirjallisia hoitosopimuksia, joiden mukaan toimiminen helpottaa tiedonkulkua ja yhteistyötä varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välillä. Henkilöstön kasvatustavastuu on erityisen merkityksellinen, jos lapsi on ympärivuorokautisessa hoidossa useita päiviä peräkkäin. (Vuorohoidon työryhmä 1999, 20-21.)

Koska työntekijöiden viikkovapaat ja työvuorot omalta osaltaan vahvistavat muutoksia arjen toiminnassa, on tarpeellista järjestää aikaa henkilöstön yhteiselle suunnittelulle. Yhteinen suunnittelu on yksi keino toimia hoidolle ja kasvatukselle asetettujen tavoitteiden suuntaisesti. Suunnittelussa ja vuorohoidon järjestämisessä lasten turvallisuuden tunnetta lisäävät tekijät ovat erittäin tärkeässä asemassa. Päivän ja illan rutiinien vaihtelu on puolestaan tärkeää siitä syystä, että lapsi oppii hahmottamaan päivän kulun. (Vuorohoidon työryhmä 1999, 20-21.) Antikaisen (2005, 239) mukaan vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet, yhteishenki, yhteiset tavoitteet ja oman työn merkityksen ymmärtäminen sekä sujuva tiedonkulku ovat hyvän ja toimivan työyhteisön tunnusmerkkejä. Vuorovaikutus ja viestintä nousevat esille myös henkilöstön henkistä kasvua mahdollistavan uudistavan, voimistavan johtamisen tutkimuksissa. (Laaksonen 2008, 190, 202-203.)

Vuorohoidossa lapsilla on useita hoitajia, joten henkilöstön pysyvyydellä, hyvin suunnitelluilla työvuoroilla ja toimivilla sijaisjärjestelyillä on suuri merkitys. Vuorohoidon yksiköissä suunnitellaan toimintaa perusteellisesti, panostetaan yhteistyöhön vanhempien kanssa ja henkilöstön kesken. Työvuorojen laatimiseen ja niiden muutoksien toteuttamiseen pyritään asiakaspalveluhengen mukaisesti. (Vuorohoidon työryhmä 1999, 21.)

Lepojärjestelyt, kodinomaisuus ja kasvuympäristö ovat tärkeitä seikkoja tilojen mitoituksessa. Yhtenä vuorohoitotyöryhmän suosittelemana tavoitteena on, että jokaisella lapsella olisi esimerkiksi oma sänky, jota muut eivät käytä. Kodinomaisuus on tärkeää erityisesti illalla ja yöllä, kun lapsia on vähemmän. Lapsilla on enemmän tilaa ja mahdollisuus toimia pienryhmissä tai olla omissa oloissaan. (Vuorohoidon työryhmä 1999, 20.)

Esiopetuksen tavoitteita toteutetaan vuorohoidossa kokonaisvaltaisesti sekä aktiivisen toiminnan että kodinomaisen yhdessäolon kautta. Esiopetusikäiselle, vuorohoidossa olevalle lapselle olisi tärkeää tutustua tuleviin koulutovereihin ja osallistua esiopetukseen, joka on suunniteltu tulevan koulun alkuopetuksen kanssa yhteistyössä. Tällöin päivähoitojärjestelyt saattavat vaatia kahta eri hoitopaikkaa. (Vuorohoidon työryhmä 1999, 20.) Esiopetukseen osallistuminen on tärkeää myös vuorohoidossa olevalle lapselle, sillä esiopetuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on tasata lasten kouluvalmiuksissa havaittuja eroja. Kouluvalmiuksissa olevien erojen on havaittu olevan yhteydessä lapsen oppimisen edellytyksiin ja siten myös myöhempään koulumenestykseen. Kouluvalmiuksilla tarkoitetaan tavallisimmin niitä valmiuksia, joita lapsella tulisi olla aloittaessaan perusopetuksen. Esiopetukseen osallistuminen ehkäisee myös syrjäytymistä. (Esiopetuksen tila Suomessa 2004:32, 21.)

Johtopäätöksenä voisikin sanoa, että vuorohoidossa korostuvat hyvä tiedonkulku henkilöstön välillä, kasvatustoiminnan yhtenäisyys sekä henkilöstön pysyvyys. Lasten turvallisuuden tunteeseen ja vuorohoitopaikan kodinomaisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Päivähoidon työyhteisöissä on sisäistä moniammatillisuut-

ta: laajaa osaamista. Lisäksi päivähoidolle ominaista on vahva ulkoinen moniammatillisuus. Tällä tarkoitetaan yhteistyötä lasten vanhempien ja perheiden ja sosiaali-, opetus- ja terveysalan toimijoiden kanssa. Näitä toimijoita ovat esimerkiksi neuvolat, koulu ja sosiaalityö. Päivähoidon toiminta muiden yhteistyökumppaneiden kanssa vaatii henkilöstöltä vahvoja vuorovaikutus- ja verkostoitumistaitoja ja oman ammatillisuuden esiintuomista. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2008, 51, 65-67.)

4 LINTULAN VUOROPÄIVÄKOTI VUOROHOIDON TOTEUTTAJANA

Lintulan vuoropäiväkoti on perustettu v. 2001 Orimattilassa. Aluksi Lintulan vuoropäiväkodissa oli vain satunnaisen iltahoidon tarvetta, mutta hiljalleen vuosien kuluessa vuorohoidon määrä on koko ajan kasvanut. Tällä hetkellä Lintulan vuoropäiväkoti on avoinna tarvittaessa maanantaista sunnuntaihin 24 h/vrk. Lintulan vuoropäiväkodissa on kaksi ”siipeä”: Sininen siipi ja Vihreä siipi.

Sinisessä siivessä toimivat 24 h/vuorokaudessa tarvittaessa ma-su:

- 3-5 –vuotiaiden lasten ryhmä, Menninkäiset
- alle 3 –vuotiaiden lasten ryhmä, Päivänsäteet

Vihreässä siivessä toimivat ma-pe klo 7-17:

- 3-7 -vuotiaiden lasten ryhmä, Melukylä
- 3-7 –vuotiaiden lasten ryhmä, Kissankulma

Lintulan vuoropäiväkodissa on hoidossa vakituisuonteisesti yhteensä 70-90 lasta/toimintakausi eli 1.8. – 31.7. välisenä ajanjaksona. Varahoitolapsia Lintulan vuoropäiväkodissa on hoidossa toimintakauden aikana noin 90 lasta vakituisesti hoidossa olevien 70-90 lapsen lisäksi. Varahoitolapset ovat hyvin eri mittaisia jaksoja hoidossa Lintulan vuoropäiväkodissa.

4.1 Lintulan vuoropäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma

Lintulan vuoropäiväkodin perustehtävä on lasten hoito, kasvatus ja opetus yhdessä vanhempien kanssa. Kaiken toiminnan pohjana on hyvä perushoito, turvallinen kasvuympäristö ja myönteinen ilmapiiri. Tavoitteena on kasvattaa lapsia yhteisvastuullisuuteen sekä tukea heidän oppimistaan kunnioittamaan toisiaan ja ympäristöään. Lintulan vuoropäiväkodissa nähdään lasten oppiminen leikeissä ja yhteistoiminnassa tapahtuvana kokonaisvaltaisena prosessina. Leikki ja oppiminen kulkevat käsi kädessä, sillä juuri leikkiessään ja aikuisia tarkkaillessaan lapset oppivat, tutkivat ja hankkivat tietoa. (Lintulan vuoropäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2010-2011.)

4.2 Lintulan vuoropäiväkodin henkilöstöresursseista

Vuoropäiväkodissa tulee hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen mukainen pätevyys. Enintään neljää alle kolmivuotiaista lasta tai enintään seitsemää kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttäneitä lasta kohden tulee vuoropäiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on (804/92) 4 tai 5 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus. Jos vuoropäiväkodissa on yksi tai useampia erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevia lapsia, on tämä otettava huomioon hoidettavien lasten lukumäärässä tai hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvien henkilöitten lukumäärässä, jollei vuoropäiväkodissa ole tällaista lasta varten erityistä avustajaa. Lisäksi päiväkodissa tulee vähintään joka kolmannella hoito- ja kasvatustehtävissä toimivalla olla lastentarhanopettajan tai muu vastaava pätevyys ja muilla hoito- ja kasvatustehtävissä toimivilla ammatillinen kelpoisuus hoitajan tehtäviin. Kunta voi poiketa 1 ja 2 momentissa säädetystä suhdeluvusta, jos lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat jatkuvasti huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Poikkeaminen voi tapahtua siten, ettei lapsia ole jatkuvasti yhtäaikaisesti hoidossa enempää kuin kokonaissuhdeluku edellyttää. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.)

Lintulan vuoropäiväkodissa toimii ryhmässä toimivan johtajan lisäksi 20-22 kasvatustyöntekijää. Opettajia on yhteensä kuusi, hoitajia 11-14 ja ryhmäavustajia kaksi. Opettajista neljä on sosionomeja (AMK), yksi on lastentarhanopettaja ja yksi on varhaiskasvatuksen kandidaatti. Hoitajat ovat päivä-, tai lähihoitajia koulutukseltaan. Ryhmäavustajilla ei ole alan ammatillista koulutusta. Väliaikaisesti ”lainataan” työntekijöitä muihin varhaiskasvatyüksiköihin ja vastaavasti ”pyydetään lainaan” työntekijöitä muista varhaiskasvatyüksiköistä esimerkiksi koulujen loma-aikoina. Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöillä on hieman parempi peruspalkka kuin muilla päivisin toimivissa päiväkodeissa työskentelevillä työntekijöillä. Palkanlisä perustuu vuorotyön erityisluonteisuuteen.

4.3 Lintulan vuoropäiväkodin arjen kuvausta

Orimattilan kaupungissa on vain yksi vuoropäiväkoti, joka on tarvittaessa auki maanantaista sunnuntaihin 24 h/vrk. Esiopetustoiminta kuuluu normaaliin arkeen Lintulan vuoropäiväkodissa vuorohoitopainotteisuudesta huolimatta.

Lintulan vuoropäiväkoti on muun muassa vuorohoitotoiminnan luonteen vuoksi päivystävä päiväkoti niiden yksikköjen osalta, jotka ovat suljettuna kesäisin noin yhden kuukauden ajan ja koulujen loma-aikoina. Lisäksi Lintulan vuoropäiväkoti toimii yhtenä perhepäivähoidon varahoitopaikkana.

Jokainen toimintavuosi on erilainen vuoropäiväkodissa. Välillä toimintavuosi voi olla hyvin iltapainotteinen, välillä aamupainotteinen tai viikonloppupainotteinen. Lasten ikäjakauman painotus vaihtelee ja samoin lasten hoitoajat. Lapsiryhmien koot vaihtelevat ja henkilöstön työajat vaihtelevat lasten hoitoaikojen muutosten mukana. Henkilökunta resurssoidaan vuoroihin vanhempien ennaltilmoittamien lasten hoitovarausten perusteella. Tästä syystä äkilliset henkilökunnan lisäresurssoinnit ovat haasteellisia mm. varahoitotarpeiden äkillisesti kasvaessa. Lintulan vuoropäiväkodissa vanhemmat ilmoittavat aina maanantaisin klo 14 mennessä seuraavalle viikolle lastensa hoitoajat. Hoitoaikojen varaukset sekä hoitoaikojen muutokset on aina tehtävä kirjallisesti kaavakkeella. Tämä on käytäntö, jotta työntekijät saavat työvuoronsa työehtosopimuksen mukaisesti ajoissa tietoonsa noin viikkoa ennen kuin työvuoro toteutuu (KVTES 2010-2011, 30 §, 2 mom).

Aikaisin aamulla maanantaista perjantaihin toiminta on keskitetty Siniseen siipeen klo 7.00 asti ja iltaisin klo 17 jälkeen samoin. Yöhoito ja viikonloppuhoito on myös keskitetty kokonaan Siniseen siipeen. Aamuisin maanantaista perjantaihin klo 7 jakaannutaan niihin lapsiryhmän tiloihin, joissa toimitaan normaalisti klo 7-17.00. Tällainen keskittäminen on järkevää henkilöstöresurssien kohdentamisen kannalta ja erityisesti myös taloudellisista syistä. Hoitajat tekevät pääsääntöisesti äärivuoroja: aikaista aamua noin klo 4.45 alkaen, iltavuoroja maksimissaan klo 23 asti, viikonlopputyövuoroja sekä yövuoroja. Opettajat tekevät edellä mainittuja

vuoroja vain tarvittaessa. Ryhmävustajat eivät toimi äärivuoroissa niin kuin päivähoitoasetus määrittää.

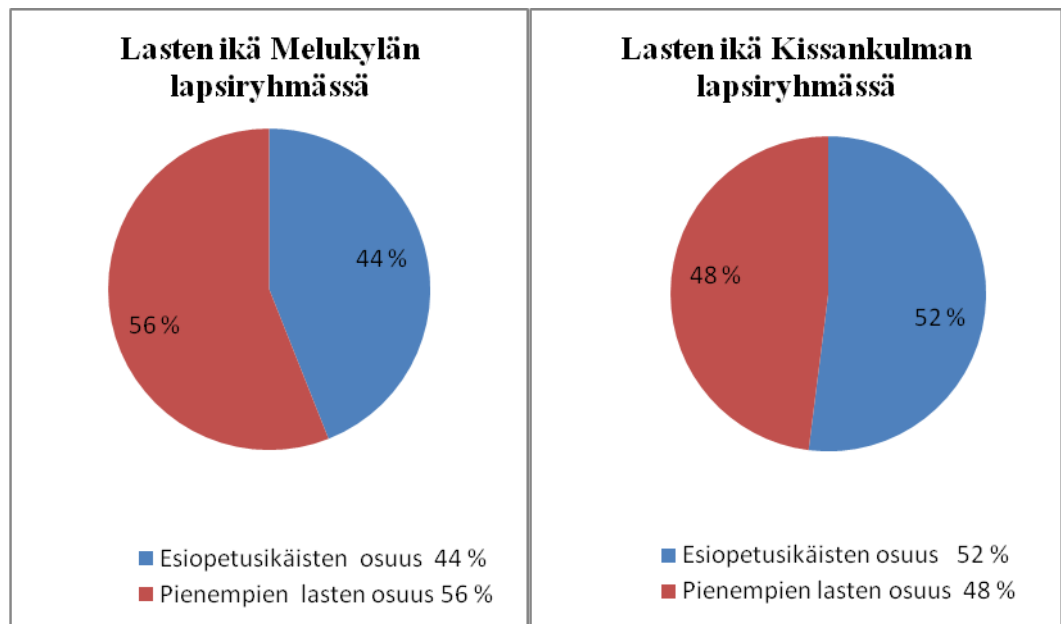
Äkilliseen varahoitotilanteeseen ei voida henkilöstöresursseja suunnitella ennalta, vaan henkilöstöresurssit ovat mitoitettujen lasten ennalta varattujen hoitoaikojen perusteella. Varahoidon järjestäminen päivähoitoasetuksen määrittämällä tavalla riittäväillä ja asianmukaisilla henkilöstöresursseilla on haasteellista. Lisäksi haasteita vuoropäiväkodin arjessa aiheuttavat tällöin erityisesti lasten turvallisuuden toteutuminen ja lasten yksilöllinen huomiointi.

4.3.1 Lapsilähtöinen esiopetuksen toteuttaminen Lintulan vuoropäiväkodissa

Esiopetusta toteutetaan Orimattilassa koulujen luku- ja loma-aikojen mukaan. Lintulan vuoropäiväkodissa esiopetus eheytetään kaikkeen päiväkodin toimintaan lapsilähtöisen esiopetuksen toteuttamisen mahdollistamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa esiopetuksen järjestämistä niin, että oppiaines ja opetustilanteet jäsennetään ja yhdistellään lapselle mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Esiopetus nähdään Lintulan vuoropäiväkodissa tärkeänä osana varhaiskasvatusta.

Koulua edeltävänä vuonna lasten kanssa harjoitellaan Lintulan vuoropäiväkodissa erityisesti sosiaalisia- sekä ryhmätaitoja leikin ohella. Esiopetus toteutuu maanantaista perjantaihin 4 h/pv ja esiopetusaika sisältyy lapsen hoitoaikaan. Esiopetus voi toteutua Lintulan vuoropäiväkodissa esimerkiksi klo 10-14 tai 12-16 tai 9-13 eli käytännössä hyvin joustavasti perheitä palvellen. Kouluvalmiuksia harjoitellaan erityisesti 6-7-vuotiaiden lasten kanssa Melukylän ja Kissankulman lapsiryhmissä Lintulan vuoropäiväkodissa. Melukylän ja Kissankulman lapsiryhmässä lapsia oli yhteensä 25 lasta/ryhmä. Lintulan vuoropäiväkodissa on lasten suuren vaihtuvuuden vuoksi niin sanotut sekaryhmät, joissa lasten ikäjakauma vaihtelee. Tästä syystä esiopetuksen toteuttaminen on osaltaan haasteellista (Kts. KUVIO 1). Toisaalta kesken toimintakauden vuoroitettujen ja varahoitettujen sijoittaminen Lintulan vuoropäiväkotiin sekaryhmiin on helppoa ja joustavaa. Muissa päivisin

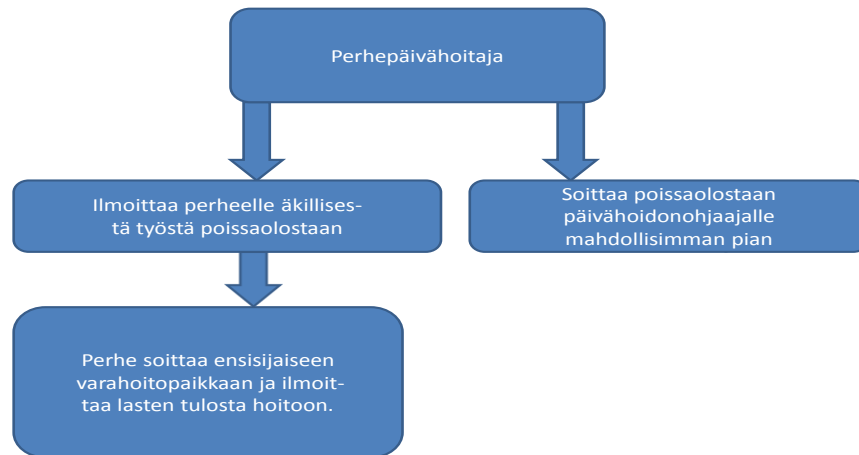
toimivissa päiväkodeissa Orimattilassa on myös pelkästään esikoululaisista muodostuvia lapsiryhmiä.

KUVIO 1. Lasten ikäjakauma Melukylän ja Kissan kulman lapsiryhmissä.

4.3.2 Varahoito osana Lintulan vuoropäiväkodin arkea

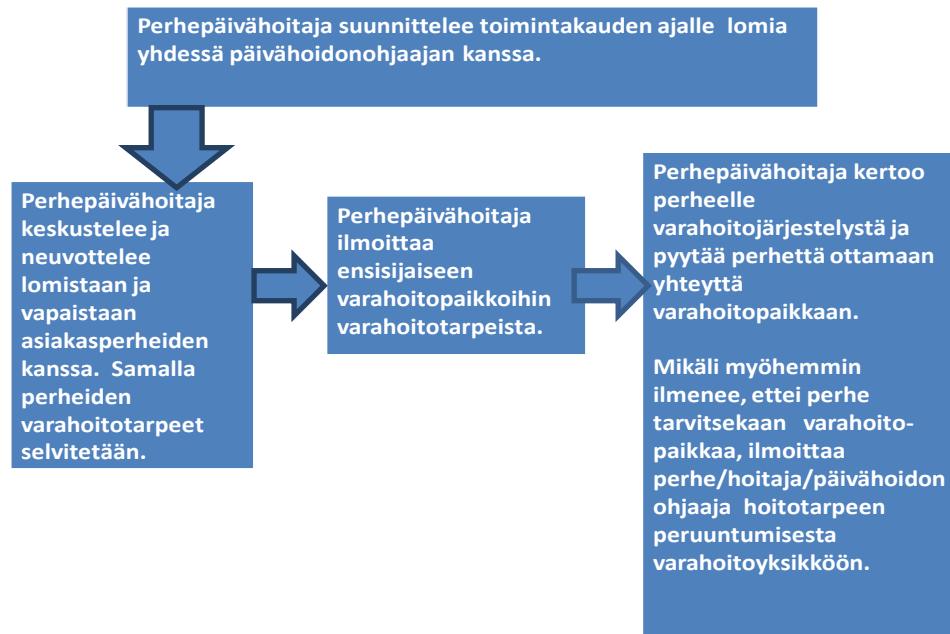
Perhepäivähoitajan äkillisesti töistä poissa ollessa tai vuosilomia pitäessä lapset sijoitetaan Orimattilassa muihin varhaiskasvatusyksiköihin. Äkilliset muuttuvat tilanteet asettavat haasteita jokaisen varhaiskasvatusyksikön toiminnalle. Perhepäivähoidon varahoitopaikoista on jatkuvaa pulaa ja siksi Orimattilassa on aloitettu jo kesällä 2010 varahoidon prosessikuvausten kehittämisen yhteistyönä. Ensimmäiseen yhteiseen varahoidon prosessikuvauspalaveriin osallistuivat Lintulan vuoropäiväkodin johtaja Anja Saikkonen ja päivähoitaja Marja-Liisa Kuosa. Tuotoksena oli seuraavanlainen toimintamalli (KUVIO 2.).

KUVIO 2. Perhepäivähoitajan toiminta äkillisesti työstä poissaolostaan

Lintulan vuoropäiväkodin henkilöstö ottaa vastaan varahoitoa tarvitsevan perheen ja tarjoaa tutustumismahdollisuutta varahoitoa tarvitsevalle perheelle, mikäli perhe ottaa yhteyttä Lintulan vuoropäiväkotiin ennakoiden mahdollisia varahoitotilanteita. Päivähoidonohjaajalta saadun varahoitolapsilistan pohjalta varahoitoa tarvitsevat lapset jaetaan alustavasti Lintulan vuoropäiväkodin eri lapsiryhmiin. Tässä jaottelussa pyritään tasaamaan varahoitolasten määrää eri lapsiryhmiin sijoitettaessa sekä ottamaan huomioon lasten yksilöllisiä tarpeita ja kehittämään varahoitopalveluja asiakasmyönteisempään suuntaan. (Kts. LIITE 2.) Varahoitolapsia Lintulan vuoropäiväkodissa on hoidossa toimintakauden aikana n. 60 – 90 lasta vakituisesti hoidossa olevien 70-90 lapsen lisäksi. Tämä on erittäin merkittävä määrä ja koko Lintulan vuoropäiväkodin toimintaa leimaa hektisyys ja muuttuvat lapsiryhmien työtilanteet.

Päivähoidonohjaajat opastavat perhepäivähoitajaa toimimaan omien asiakasperheidensä kanssa KUVIOSSA 3. esitetyllä tavalla suunnitellessaan lomiaan ja varautuessaan äkillisiin työstä poissaoloonsa:

KUVIO 3. Perhepäivähoidon varahoitoprosessin kuvaus

4.3.3 Päivystystoiminta Lintulan vuoropäiväkodin ominaispiirteinä

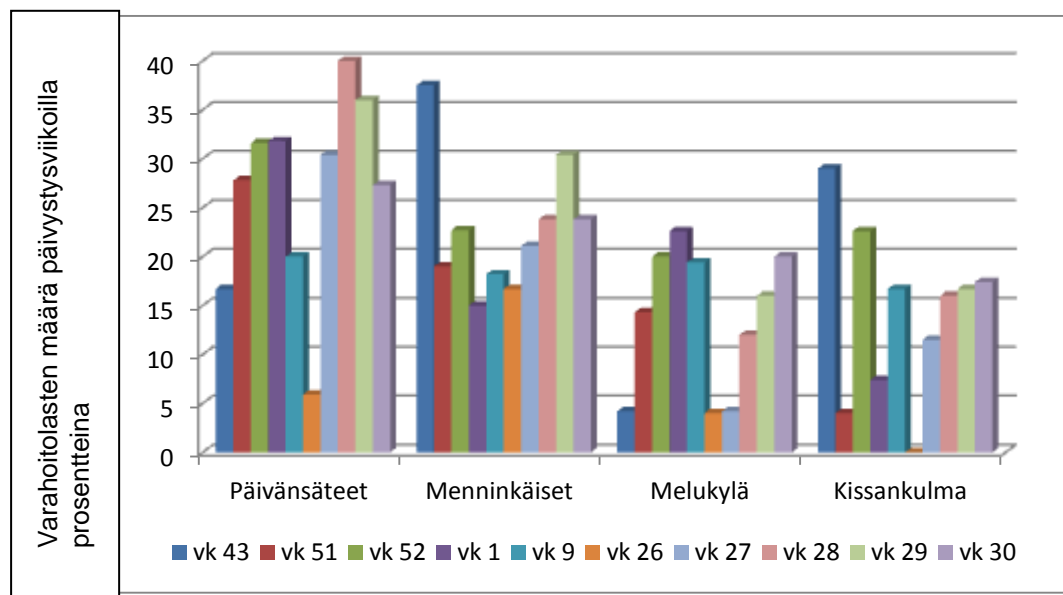
Lintulan vuoropäiväkoti toimii päivystävänä päiväkotina koulujen loma-aikoina. Tällöin ovat monet Orimattilan varhaiskasvatyüksiköistä suljettuna ja hoitoa tarvitsevat lapset ohjataan päivystäviin päiväkoteihin. Yleensä kaksi päivähoitoyksikköä on avoinna päivystysaikoina. Päivystysajat ovat: Syyslomaviikko vk 43, joulun aika vk 51, vk 52 ja vk 1 tai vk 52 ja vk 1, hiihtolomaviikko vk 9 ja kesällä juhannuksesta heinäkuun loppuun asti. Lintulan vuoropäiväkoti toimii vuorohtoiluonteisuudestaan johtuen aina päivystävänä päiväkotina.

Perheille tiedotetaan siitä, että päivystysajanjaksoina Lintulan vuoropäiväkodissa on runsaasti varahoitolapsia ja vieraita aikuisia eli ”lainassa” olevaa henkilökuntaa sekä sijaishenkilökuntaa. Lintulan vuoropäiväkodin oma henkilökunta mitoitetaan eri vuoroihin siten, että toiminta mahdollistuu. Lintulan vuoropäiväkodin työvuoroihin kuuluvien rutiinien ja muuttuvien tilanteiden hallinta on hyvin haasteellista ja tästä syystä erityisesti päivystysaikoina on suunniteltava henkilöstöresurssit eri lapsiryhmiin mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti lasten turvallisuus erityisesti huomioiden. Edellä esitetyistä syistä sijaiset ja muista päivähoitoyksiköistä ”lai-

nassa” olevat työntekijät eivät tee äärivuoroja eli eivät toimi yksin työvuorossa Lintulan vuoropäiväkodissa.

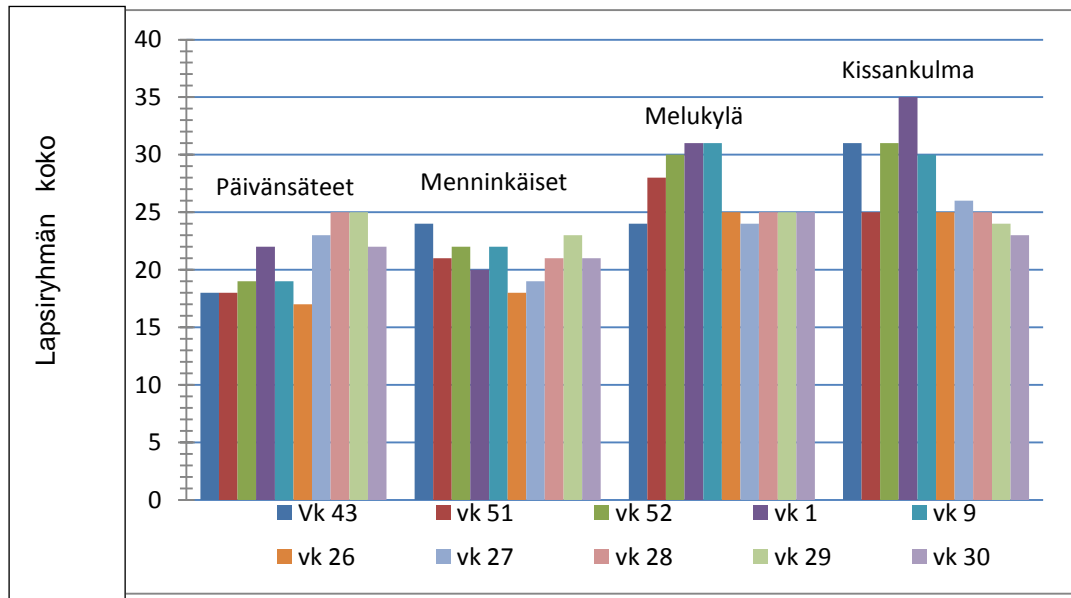
Toimintaa osaltaan vaikeuttaa päivystysaikoina se, että muista päivähoitoyksiköistä tulevat lapset voivat olla ennakoimattomasti pitempää päivää hoidossa kuin normaalisti omassa päiväkodissa hoidossa ollessaan. Tämä johtunee osaltaan kuljetuskysymyksistä: Hoitomatka voi olla pitempi kuin lapsen vakituisesta hoitopaikasta lasta haettaessa. Päivystysaikoina lapset ovat usein vieraita henkilökunnalle. Tästä syystä hoito- ja kasvatustyön luonnetta voisikin sanoa rikkinäiseksi ja palapelimaiseksi vuoropäiväkodissa päivystysaikoina.

Kun varahoidossa olevien lasten määrää seurattiin toimintakaudella 2010-2011, varahoitoprosentiksi muodostui koko vuoropäiväkodin osalta 20 %. Tämä tarkoittaa, että viidesosa lapsista oli päivittäin varahoitolapsia päivystysaikoina. Pienten lasten ryhmässä; Menninkäisillä ja Päivänsäteillä varahoitoprosentti oli keskimäärin 24 % ja isompien lasten ryhmässä; Melukylässä ja Kissankulmassa 16 %. Huomionarvoista on, että pienempien lasten ryhmässä miltei neljäsosa oli varahoitolapsia. Varahoitolasten määrä vaihteli nolasta kymmeneen lasta/ryhmä ja varahoitolapset vaihtuivat välillä päivittäinkin. Ohessa on esitettyä varahoidon jakaantumisen toimintakaudella 2010-2011 päivystysaikoina lapsiryhmissä (KUVIO 4.).

KUVIO 4. Varahoitolasten määrä % syyslomaviikolla vk 43, joulun aikaan vk 51, k 52, vk 1, hiihtolomalla vk 9 ja kesäaikana juhannuksesta heinäkuun loppuun eli vk 26-30.

Toimintakauden 2010-2011 päivystysaikoina lapsiryhmän koko vaihteli 17 lapsesta 25 lapseen Sinisessä siivessä ja Vihreässä siivessä 23 lapsesta 35 lapseen. (KUVIO 5.). Kuitenkin aikuisten ja lasten suhdeluku oli päivähoitoasetuksen mukainen eli yhtä aikaa lapsia ei ollut enemmän hoidossa kuin asetus sallii. (Kts. Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239 6§).

KUVIO 5. Lapsiryhmän koko päivystysaikoina.

Lapset ovat hyvin pieniä Päivänsäteiden ryhmässä. Lapsiryhmän koko päivystysaikoina Päivänsäteiden eli alle 3-vuotiaiden ryhmässä oli suuri, jopa 25 lasta. Kokonaisuudessaan alle 3-vuotiaita oli koko vuoropäiväkodin lapsimäärästä 19 %. (Kts. KUVIO 6.). Tämä vaatii kasvatushenkilöstöltä osaamista ja työn organisointikykyä. Menninkäisten ryhmässä lapsia oli maksimissaan 24. Lapset olivat Menninkäisten lapsiryhmässä pääsääntöisesti 3-5-vuotiaita. Menninkäisten lapsiryhmässä oli yksi lapsi, jolla oli henkilökohtainen avustaja. Menninkäisten lapsiryhmä on haasteellinen mm. siinä, että 3-vuotiaita lapsia voi päivähoitoasetuksen mukaan olla hoidettavana 7 lasta työntekijää kohden. Käytännössä Menninkäisten lapsiryhmän lapsissa on ollut merkittävä osa lapsia, jotka tarvitsevat paljon auttamista ja ohjausta itsenäisen toiminnan sijasta. 3-vuotiaita lapsia oli hoidossa myös Kissankulman ja Melukylän ryhmissä, jotka ovat ikäjakaumaltaan (3-7 v.) niin sanottuja ”Sekaryhmiä”. 3-5-vuotiaita lapsia oli Lintulan vuoropäiväkodissa yhteensä 55 % (TAULUKKO 1.).

TAULUKKO 1. Vakituissuhteisesti hoidossa olevien lasten ikäjakauma Lintulan vuoropäiväkodissa toimintakaudella 2010-2011.

Lasten ikä	Lasten määrä prosentteina	Lasten lukumäärä
Alle 3-v. lapsia	19 %	17
3-5 v. lapsia	55 %	48
6-7 v. lapsia	27 %	24

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena on kehittää Lintulan vuoropäiväkodin toimintaa ja osallistaa työntekijöitä arjen kehittämistoimintaan. Tavoitteena on rakentaa yhdessä, työyhteisönä, toimintamalli varahoitotilanteisiin Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina.

Ensin kartoitetaan henkilökunnalta kehittämisajatuksia ja kokemuksia varahoidosta päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkodissa: Mitkä ovat keskeisiä haasteita varahoidon integroimisessa vuorohoitoyksikköön päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkodissa työntekijänäkökulmasta tarkasteltuna? Tämän jälkeen yhdessä muodostetaan toimintamalli arjen varahoitotilanteisiin päivystysaikana.

Integroimisella tarkoitetaan tässä kehittämishankkeessa varahoidon ja vuorohoidon kehittämistä yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi.

6 VARAHOIDON KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

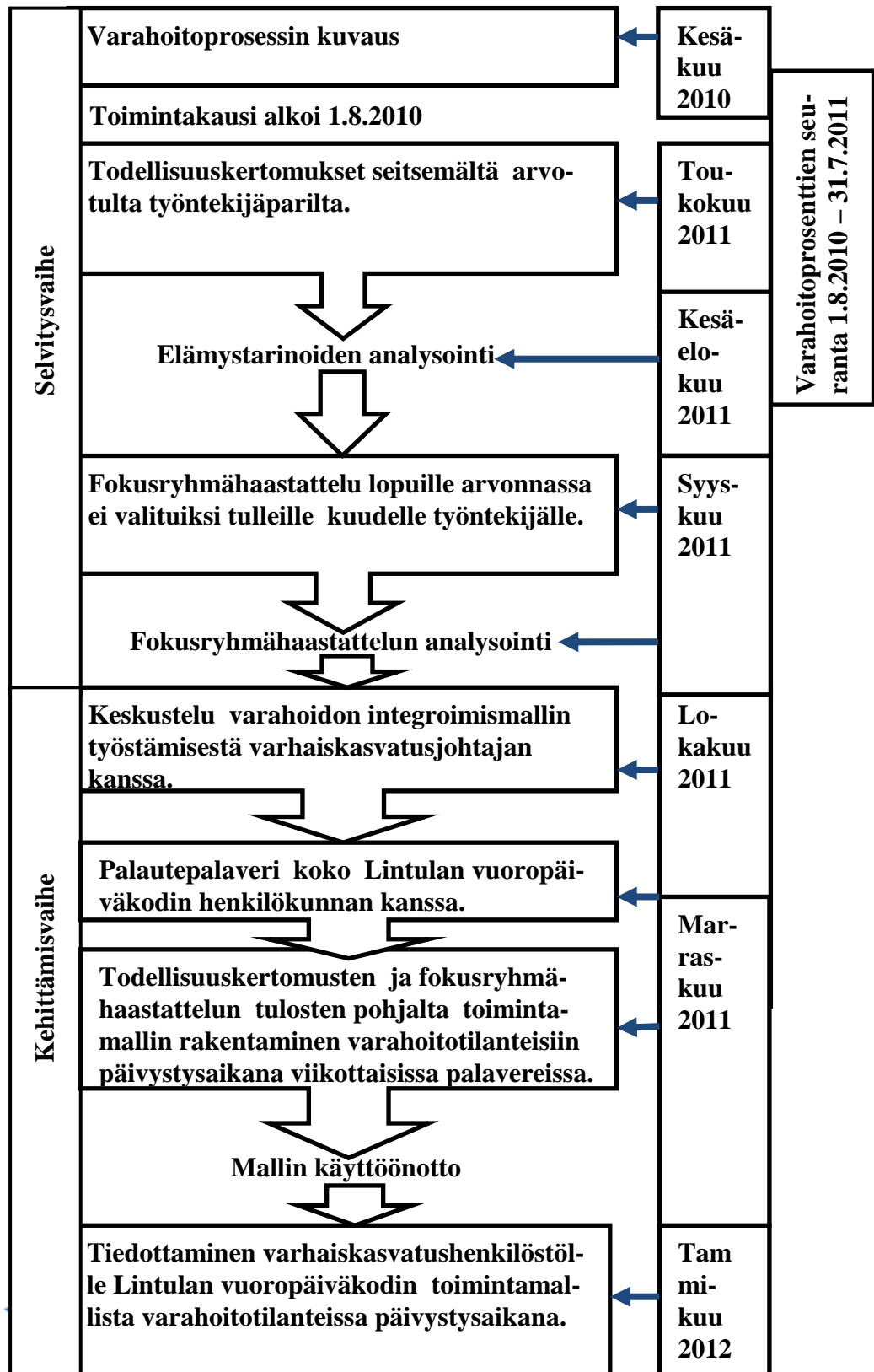
Kehittämishankkeen kohdeorganisaatio oli Lintulan vuoropäiväkoti Orimattilan kaupungissa. Toteutuksen lähtökohtana oli kehittää Lintulan vuoropäiväkodin toimintaa varahoitotilanteissa päivystysaikoina. Kehittämishankkeen selvitysvaiheeseen soveltuivat todellisuuskertomukset ja fokusryhmähaastattelu.

Kehittämishankkeen täsmentyessä käsittelemään varahoidon integroimista vuoropäiväkotiin päivystysaikana, oli tarpeen perehtyä lähinnä vuorohoitoa koskevaan tutkimustietoon. Varahoidon integroimisesta vuoropäiväkotiin ei ollut saatavilla tutkimustietoa.

Kehittämishankkeen tarkoitus, tavoite ja menetelmä täsmentyivät koko prosessin ajan. Kehittämishankkeen hahmottelu alkoi varsinaisesti jo kesällä 2010 ja raportti valmistui joulukuussa 2011. Työntekijöille tarkoitetut tutkimusosiot toteutuivat touko-syyskuussa 2011. Kehittämisvaihe, johon kuuluivat keskustelu varhaiskasvatusjohtajan kanssa sekä palautekeskustelu Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöiden kanssa, toteutuivat loka-marraskuussa 2011. Varahoidon integroimisen toimintamalli täsmentyi varsinaisesti marraskuussa 2011 ja malli otettiin varsinaisesti käyttöön marras-joulukuussa 2011.

Lintulan vuoropäiväkodin henkilöstö oli tietoinen kehittämishankkeesta alusta alkaen. Samoin myös varhaiskasvatusjohtajalle tiedotettiin kehittämishankkeesta alusta alkaen. Tammikuussa tiedotettiin käyttöön otetusta Lintulan vuoropäiväkodin varahoidon integroimismallista muulle Orimattilan varhaiskasvatushenkilöstölle.

6.1 Kehittämishankkeen eteneminen ja aikataulutus

KUVIO 6. Kehittämishankkeen prosessikuvaus

6.2 Kehittämishankkeen menetelmien kuvaus

Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa oli käytössä kaksi menetelmää: todellisuuskertomukset (LIITE 3.) ja fokusryhmähaastattelu. Todellisuuskertomusten ja nauhoitetun fokusryhmähaastattelun avulla saatiin kokemusperäistä tietoa varahoidon integroimisesta Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikana. Mahdolliset haasteet ja vahvuudet sekä kehittämisehdotukset nousivat tätä kautta esille varahoidon integroimisesta päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkotiin. Lisäksi seurattiin toimintakaudella 2010-2011 varahoitoprosentteja neljässä eri lapsiryhmässä.

Seitsemän kahden hengen ryhmää tuotti todellisuuskertomukset. Ryhmät valittiin arpomalla 20 työntekijän joukosta. Työntekijöiden kertomusten analysoinnin jälkeen käytiin läpi esille nousseita keskeisiä asioita työyhteisön kesken. Seuraavaksi jatkettiin varahoitokäytäntöjen toimivan integroimisen työstämistä yhdessä Lintulan vuoropäiväkodin henkilöstön kanssa. Välineenä oli fokusryhmähaastattelu (LIITE 4). Fokusryhmähaastatteluun osallistuivat ne kuusi työntekijää, jotka eivät tulleet aiemmin arvonnalla valituiksi.

Työntekijäparit kirjoittivat todellisuuskertomukset toisin sanoen elämystarinat tutkijan laatiman lyhyehkön tarinan alun tai johdannon pohjalta (Eskola & Suoranta 2008, 110-117). Johdanto antaa kirjoittajille mielikuvan toisin sanoen orientaation ja kirjoittajat voivat viedä kehyskertomuksessa eli johdannossa esitetyn tilanteen eteenpäin tai sitten kuvata, mitä on täytynyt tai voinut tapahtua ennen johdannossa esitettyä tilannetta (Eskola ym. 2008, 110). Lintulan vuoropäiväkodissa tehtävässä tutkimuksessa kehyskertomus antoi työpareille tehtävän kuvata tilannetta eteenpäin.

Eläytymistarinat ovat tarinoita siitä, mikä saattaa toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät. Yksi ainoa kehyskertomus eli johdanto ei riitä, vaan olennaista on, että samasta peruskehyskertomuksesta on ainakin kaksi versiota, jotka poikkeavat jonkin keskeisen, yhden seikan suhteen. Tämä variointi; yhden seikan muuttaminen, erottaa eläytymismenetelmän monesta muusta tiedonhankintamenetelmästä korostaen

samalla menetelmän erityistä luonnetta. Elämystarinat ovat henkilökohtaisia ja mielenkiintoisia, mutta vasta varioinnin vaikutuksen selvittäminen tuo esiin menetelmän tarjoamat tutkittavan ilmiön erityispiirteet. (Eskola ym. 2008, 112-113.)

Arvotuille työntekijäpareille jaettiin kahdella erilaisella johdannolla kehyskertomukset (A 4-arket) Lintulan vuoropäiväkodin viikottaisen palaverin yhteydessä. Johdantojen variaatio piti sisällään oleellisen tekijän eli lasten hoitoaikamuutoksen. Lintulan vuoropäiväkodissa työntekijät resursoidaan ennalta varattujen lasten hoitovarausten pohjalta eli äkillisiä tilanteita ei käytännössä voida ennakoita. Lisäksi aikaisin aamulla klo 7 asti ja illalla klo 17 jälkeen lapsiryhmät yhdistetään, jotta henkilöstöresursointi voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti. Todellisuuskertomusta työntekijäparit saivat työstää yhden viikon ajan. Eri johdannoilla olevat kehyskertomukset jaettiin sattumanvaraisesti.

Johdanto nro 1.:

Olet työntekijänä yksin työvuorossa maanantaina Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikana ja saat puhelun perheeltä klo 5.10. Perhe on tuomassa 1 v. Mikkoa, 3 v. Liisaa ja 5,5 v. Annaa varahoitoon Lintulan vuoropäiväkotiin. Hoitoaika on klo 5.45 – 18.45 maanantaista perjantaihin. Kyseessä on perhepäivähoitajan sairastuminen. Varahoitopäivien tarkka määrä ei ole tiedossa, mutta niitä on ainakin kolme. Kuvaille, miten saat järjestymään lasten varahoidon sujuvaksi.

Johdanto nro 2.:

Olet työntekijänä yksin työvuorossa maanantaina Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikana ja saat puhelun perheeltä klo 5.10. Perhe on tuomassa 1 v. Mikkoa, 3 v. Liisaa ja 5,5 v. Annaa varahoitoon Lintulan vuoropäiväkotiin. Hoitoaika on klo 8-16 maanantaista perjantaihin. Kyseessä on perhepäivähoitajan sairastuminen. Varahoitopäivien määrä ei ole tiedossa, mutta niitä on ainakin kolme. Kuvaille, miten saat järjestymään lasten varahoidon sujuvaksi.

Todellisuuskertomusten analysoinnin jälkeen oli vuorossa fokusryhmähaastattelu 6 henkilön työntekijäryhmälle. Työntekijät, jotka osallistuivat haastatteluun, jatkoivat todellisuuskertomusten annin työstämistä teema-alueiden pohjalta. Fokus-

ryhmähaastatteluun osallistui yksi opettaja ja viisi hoitajaa. Kaikki ryhmän jäsenet olivat toimineet Lintulan vuoropäiväkodissa 1- 9 vuoden ajan työtehtävissä eli heillä oli oman työnsä pohjalta näkemystä varahoidon integroimisesta Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikana.

Fokusryhmähaastattelu on haastattelijan ja tutkijan ylläpitämä ryhmäkeskustelu suunnitellun teemarungon pohjalta (LIITE 4). Se on laadullinen tutkimusmenetelmä, jonka avulla pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Ryhmän koko on yleensä noin 4-10 henkeä. Tavoitteena on erilaisten näkökulmien esille saaminen. Haastattelijan tehtävänä on mahdollistaa erilaisten käsitysten ja mielipiteiden esittäminen. (Eskola ym. 2008, 96–97.)

Fokusryhmähaastattelua käytetään joko itsenäisenä tutkimusmenetelmänä tai yhdistettynä johonkin toiseen menetelmään. Sitä voidaan käyttää ennen laajaa kyselytutkimusta aihepiiriin ja tutkittavien kieleen tutustumiseen sekä kyselytutkimuksen jälkeisen tiedon syventämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61; Eskola ym. 2008, 94-97.) Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa käytettiin fokusryhmähaastattelua syventämään todellisuuskertomusten avulla saatua tietoa.

Todellisuuskertomusten ja fokusryhmähaastattelun jälkeen käytiin Lintulan vuoropäiväkodin työyhteisössä palautekeskustelu, jonka yhteydessä työntekijät kirjassivat mielipiteitään varahoidon integroimisesta A 4 arkille (LIITE 5). Tällä tavoin varmistettiin työntekijöiden kuuleminen uuden toimintamallin täsmentymisvaiheessa. Edellisten vaiheiden pohjalta rakentui hiljalleen varahoidon integroimismalli päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkotiin.

6.2.1 Todellisuuskertomusten analysointi

Todellisuuskertomusten analysointi tapahtuu kahteen kertaan: Ensimmäisellä kerralla vastauksia analysoidaan kuin mitä tahansa laadullista aineistoa ja toisella kerralla kiinnitetään huomio erityisesti kehyskertomuksen variaatioon ja sen tuomiin muutoksiin vastauksissa (Eskola 2010, 72-73). Aineiston analysoijan on tie-

dostettava, että eläytymisaineisto ei kerro, miten asiat täsmälleen ovat, vaan miten asiat voivat olla. Tämän vuoksi analysointi tuottaa usein lisää kysymyksiä ja antaa uusia mahdollisuuksia uteliaalle tutkijalle. (Eskola 2010, 75.)

Todellisuuskertomuksien tuotoksien analysointi voidaan jakaa diskurssianalyysiin ja sisällönanalyysiin. Diskurssianalyysissä tarkastelun kohteena on kieli ja sisällönanalyysissä pyritään luokittelemaan aineiston sisältämiä ajatuskokonaisuuksia. Samalla voidaan mahdollisesti saada aineksia aineiston kvantitatiiviseen käsitteilyyn. Sisällönanalyysi on lähellä systemaattista analyysia, sillä systemaattisessa analyysissä pyritään hahmottamaan tekstin sisältämää ajatusmaailmaa. (Syrjäläinen, Eronen & Värrö 2007, 116.) Varsinainen lopullinen analyysi tapahtuu tutkijan omassa mielessä, jossa tutkija vuorovaikutuksessa tekstin kanssa muodostaa mielikuvia tekstin ilmaisemasta asiasta ja organisoii tekstistä saatua informaatiota ja lukutapaansa. Tämä on jokaiselle tutkijalle ainutlaatuinen ja yksilöllinen prosessi. Tutkijan tehtävänä on mahdollistaa ”tekstin puhuminen” ymmärryksensä ja tulkinsa kautta. Tutkija pyrkii saavuttamaan tekstin kielen ja horisontin menemällä ”tekstin taakse” ja tavoittamaan sen sisällön, jota tekstissä ei ole suoraan sanottu. Tutkija voi tehdä tekstille kysymyksiä ja löytää tekstistä myös vastauksia kysymyksiinsä. Tutkijan horisontti:omat ennakkoluulot ja käsitteet auttavat häntä rekonstruoimaan eli muotoilemaan uudelleen tekstin sanomaa tälle ajalle mielekkääksi. (Syrjäläinen ym. 2007, 118-119.) Tällä tavoin tulkinta on vastavuoroista kahden erilaisen horisontin kohtaamista. Nykyisyyden horisontti muodostuu hiljalleen tulkintaprosessin aikana. (Syrjäläinen ym. 2007, 120.)

Todellisuuskertomukset kirjoitettiin yhdeksi kokonaisuudeksi (LIITE 3). Kirjoitettua materiaalia tuli noin 4 sivua Times New Roman fontilla 1,5 rivivälillä. Todellisuuskertomusten kieltä tarkasteltiin diskurssianalyysin näkökulmasta. Kertomusten kieli oli myönteisen sävytteistä, selkeää ja lyhytlauseista. Johdannoissa ohjeistuksena oli lasten varahoitopäivän järjestäminen sujuvaksi ja tämä nimenomaan ohjasi työntekijöitä ratkaisukeskeisesti ilmaisemaan asioita todellisuuskertomuksissa.

6.2.2 Fokusryhmähaastattelujen analysointi

Fokusryhmähaastattelun eli täsmäryhmähaastattelun tarkoituksena oli tuoda esiin asiantuntijaryhmän eli tässä tutkimuksessa Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöiden näkökulmaa vuorohoidon henkilöstön osaamishaasteeseen. Lisäksi voitiin olettaa, että haastatteluun osallistujilla on vaikutusta tarkasteltavaan asiaan ja kyky saada aikaan muutoksia. Ryhmälle asetettiin tavoite: ideoiden kehittäminen ja tarpeiden paljastaminen ja/tai toiminnan kehittäminen. (Vilkkä 2005, 102-103.)

Ryhmähaastattelua voidaan pitää keskusteluna, jossa osallistujat kommentoivat vapaasti haastattelun teemoja ja aihepiirejä. Fokusryhmähaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teemat on etukäteen määritelty, mutta kysymykset eivät ole tarkkaan rajattuja tai muotoiltuja. Haastattelu-aika on noin tunnin mittainen ja aineiston keräämisen apuna voi käyttää videointia tai nauhoittamista. Tavoitteena fokusryhmähaastattelussa on keskustelun aikaansaaminen ja sen edistäminen. Keinona voi olla esimerkiksi puheenvuorojen jakaminen varsinaisen haastatteleminen sijasta. Haastattelija ei itse osallistu keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61-62.)

Fokusryhmähaastattelussa ei ole merkityksellistä se, missä järjestyksessä teemat esitetään. Fokusryhmähaastattelun aineisto muutetaan tekstimuotoon eli litteroidaan. Litterointi lisää tutkijan vuoropuhelua tutkimusaineistonsa kanssa. Tutkimusaineiston analysointi on tutkimusaineiston järjestelmällistä läpikäyntiä, asioiden ryhmittelyä ja luokittelua. Tutkittavan mielellisiä merkityksiä tarkasteleva fenomenologinen lähestymistapa ei edellytä niin suurta tarkkuutta kuin esimerkiksi kielen rakenteisiin kohdistuvassa merkitysten tutkimuksessa. (Vilkkä 2005, 115-116.)

Haastateltavien puhetta ei saa litteroinnissa muokata. Litteroinnin tulee vastata haastateltavien suullisia lausumia ja niitä merkityksiä, joita tutkittavat ovat asioille antaneet. Litteroinnissa nostettiin esille niitä teemoja, jotka olennaisesti kuuluivat kehittämishankkeen prosessiin. Fokusryhmähaastattelun tuotos oli hyvin asiakeskeistä ja sitä oli tästä syystä helppo työstää. Tutkijan on esitettävä tutkimustekstis-

sä, miten uskollisesti litterointi seuraa haastateltavien puhetta. Tässä kehittämishankkeessa tuodaan esille työntekijöiden lausumia eri teema-alueista. Loppujen lopuksi tutkimuksen tavoite ja analyysitavat säätelevät sitä, millaisella tarkkuudella tutkimusaineisto litteroidaan. (Hirsjärvi ym. 2001, 20, 138.) Haastattelu kirjalliseen muotoon kirjoitettuna oli noin 5 sivua Times new Roman fontilla 12. Kieli oli selkeää puhekieltä. Fokusryhmähaastattelu nauhoitettiin ja se kesti noin 50 minuuttia.

6.3 Työn kehittäminen yhdessä työntekijöiden kanssa

Toikon ja Rantasen (2009, 13-19) mukaan kehittämistoiminnasta voidaan puhua esimerkiksi tuotekehityksen, palvelujen kehittämisen, työyhteisöjen kehittämisen, menetelmien kehittämisen ja oman työn kehittämisen yhteydessä. Käsitteet kehittämistoiminnasta voivat olla hyvin erilaiset. Kehittämistoimintaa on perinteisesti pidetty lineaarisesti etenevänä suunnitelmallisena toimintana. Projektityön näkökulmasta kehittäminen nähdään prosessina, joka on ajallisesti rajattu ja organisoitu. Se on prosessi, joka suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Kehittämistoimintaa voidaan tarkastella myös johtamisen näkökulmasta ja se voidaan nähdä yksilöiden tai organisaatioiden oppimisprosessina. Kehitetyt käytännöt ja toimitatavat voidaan asettaa muiden arvioitavaksi ja edelleen yhteisesti kehiteltäväksi. On olemassa erillinen kehittämiskonseptin käsite, jota Arnkil (2006, 69) kutsuu nimellä arjen toimintakyky. Tällaisessa kehittämisenäkemyksessä painotetaan suunnittelun ja oppimisen sijasta arjen vuorovaikutustilanteita. Kehittämistiedon tuottaminen on joustavaa ja luovaa toimintaa ja se voi olla tilannekohtaista tai kontekstuaalista tietoa. (vrt. Poikela; Järvinen; Heikkilä & Tikkamäki 2006). Kehittämisen ydin on tällöin arjen itseorganisoituvassa toiminnassa ja se on muuttuvan tilanteen jatkuvaa määrittelemistä. (Toikko ym. 2009, 49-53).

Edellisten määritelmien pohjalta Lintulan vuoropäiväkodin työkäytänteiden kehittämistoimintaa voidaan tarkastella eri näkökohdista. Lintulan vuoropäiväkodin toiminnan kehittäminen varahoidon integroimisen osalta päivystysaikoina on ollut lineaarisesti etenevää suunnitelmallista toimintaa, joka tässä kirjallisessa raportissa etenee suunnittelusta toteutukseen ja toteutuksen raportointiin. Lintulan vuoro-

päiväkodin johtaja on toiminut tämän kehittämishankkeen promoottorina, mutta koko työyhteisön osallisuus ja panos on merkittävässä asemassa. Vuoropäiväkodin johtaja vastasi hankkeen toteutumisesta, kirjaamisesta ja hankkeesta tiedottamisesta muille tahoille. Toikko ym. (2009, 143-144) kiteyttävät, että osallistava havainnointi on käyttökelpoinen väline kehitettävän kohdeorganisaation toimintalogiikan ymmärtämiseen. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on koko ajan aktiivisesti vuorovaikutuksessa havainnoitavan toimintaympäristön kanssa.

Tämän kehittämishankkeen toteuttamisen ja raportoinnin aikaan käytiin paljon työyhteisökeskustelua varahoidon integroimisesta Lintulan vuoropäiväkotiin päivistysaikana. Voisikin sanoa tämän kehittämishankkeen painotuksen olleen arjen vuorovaikutustilanteissa. Tätä kautta tuloksena syntyi uudenlaista kontekstuaalista tietoa. Toikon ym. (2009, 121-122) mukaan kehittämistoiminnan yhteydessä olevan tiedon on oltava sekä todenmukaista että hyödyllistä. Lintulan vuoropäiväkodin varahoidon integroimisen kehittämistoiminta on kokonaisuudessaan ollut hyödyllinen prosessi, jonka tuloksena saatu tieto on ollut arvokasta ja arjessa hyödynnettävää.

Lintulan vuoropäiväkodin ollessa yhteistoiminnallinen päiväkotijokainen työntekijä ottaa vastuuta toiminnan kehittämisestä. Gosling & Edwards (2003, 302-307) painottavat, että useimmiten kehittämishankkeen osallisilla tahoilla on positiivinen intressi kehittämistoimintaa kohtaan. Näin on ollut myös käytännössä Lintulan vuoropäiväkodissa, koska työntekijöillä on ollut selkeä oma intressi saada ja voida vaikuttaa omaan käytännön työhönsä.

Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöillä on keskimäärin kaksi työnkehittämisisiltä toimintakaudessa yhteisen suunnittelupäivän lisäksi. Työntekijöille on tarjolla lisäksi jatkuvaa säännöllistä koulutusta mm. ensiapu- ja alkusammutustaitojen osalta. Työntekijät osallistuvat vuorotellen myös erilaisiin täsmäkoulutuksiin: monikulttuurisuus ja erityispedagoginen työskentely varhaiskasvatuksessa sekä uima- ja liikunnanohjaus.

Lintulan vuoropäiväkodin työyhteisössä pyritään kaikessa toiminnassa työntekijöiden kuuntelemiseen ja tukemiseen. Tämän suuntaista toimintaa voidaan luonnehtia voimistavaksi johtamiseksi. Voimistavan johtamisen keskeisiä tunnusmerkkejä ovat luottamus, työntekijöiden arvostus ja avoimuus. (Laaksonen 2008, 236; Antikainen 46-52.) Tämän kehittämishankkeen avulla saatiin työntekijöiden osaaminen ja hiljainen tieto näkyväksi käytännön toiminnaksi varahoidon integroimisessa Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina. Uudenlaisen toimintamallin selkiytyessä lasten vuorohoitotyö kevenee ja mahdollisesti työn organisointi sekä työn hallittavuus tehostuu. Samalla tuetaan kaikkien työntekijöiden työssä jaksamista Lintulan vuoropäiväkodissa. Elon ja Feldtin (2005, 314) mukaan tervettä organisaatiota kuvailtiin jo 1960-luvulla, jolloin tutkimus painottui tulokseen, delegointiin, tiedon avoimeen jakamiseen, itsensä kehittämiseen, tasa-arvoon ja henkilökeskeisyyteen. Myöhemmin on alettu puhua yhä selkeämmin terveydestä ja siinä esimiesten sekä henkilöstön keskinäisistä suhteista. Laaksonen (2008, 112, 119) toteaa, että osallistava päätöksenteko ja oikeudenmukaisuus ovat keskeisiä tekijöitä pyrittäessä kohti tervettä ja hyvinvoivaa organisaatiota. (Kts. Antikainen 2005, 42-44.) Lintulan vuoropäiväkodissa on toteutettu käytännössä osallistavaa päätöksentekoa kaiken vuorohoitotoiminnan kehittämisessä, jonka yksi keskeinen osa-alue on varahoidon integroiminen vuoropäiväkotiin päivystysaikoina.

Toimintakaudella 2010-2011 varahoitolasten määrä nousi 91 lapseen. Tämä on hyvin merkittävä määrä. Asiakasperheitä oli yhteensä noin 160 perhettä. Näin ison asiakasmäärän asiakaspalvelutyö on kuormittavaa. Tästäkin syystä oli tarpeen etsiä mahdollisimman järkeviä ja toteuttamiskelpoisia tapoja toteuttaa lasten kasvatus- ja hoitotyötä Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikoina.

7 KEHITTÄMISHANKKEEN SELVITYSVAIHEEN TULOKSET

Selvitysvaiheessa käytettyjen todellisuuskertomusten ja fokusryhmähaastattelun tuloksena nousi esiin selkeitä teema-alueita, joita on alla lueteltuina. Näistä teema-alueista nousseita näkemyksiä puretaan tarkemmin kappaleessa 7.1.

Todellisuuskertomuksista nousivat esille seuraavat teema-alueet:

- Asiakaspalveluhenkisyys
- Lapsilähtöisyys
- Joustaminen työajoissa
- Luovuus lapsiryhmätoiminnassa vuoropäiväkodin muuttuvissa työtilanteissa
- Tiedonkulun kehittäminen
- Yhteistyö vuoropäiväkodin sisällä
- Varahoitolasten nimilistan kirjaaminen ja aktiivinen käyttäminen

Fokusryhmähaastatteluun osallistujat jatkotyöstivät niitä teema-alueita, jotka nousivat esille todellisuuskertomusten pohjalta. Fokusryhmähaastattelussa keskeisiksi varahoidon integroimisen keskustelualueiksi muodostuivat:

- Varahoidon koordinointi: Jokaiselle asiakasperheelle kohdennetaan yksi varahoitopaikka, jossa varahoito toteutetaan. Asiakkaiden ohjeistaminen varahoitotilanteessa.
- Sisäisen yhteistyön tehostaminen Lintulan vuoropäiväkodissa: varahoitolasten integroinnin suunnittelu ja varahoidon toteutus eri lapsiryhmissä asiakaslähtöisesti.
- Työntekijäkohtaisen asennoitumisen merkitys varahoidon toteuttamisessa.

Todellisuuskertomusten ja fokusryhmähaastattelun pohjalta alkoi jo selvitysvaiheessa hahmottua varahoidon organisoimisen kolmikerroksisuus, jota kuvataan kappaleessa 7.4.

Kehittämistoiminnassa muokataan tietokäsitystä. Tällöin siirrytään luotettavan tiedon tavoittelusta kohti käyttökelpoisen tiedon tuottamista. Näin tapahtui myös Lintulan vuoropäiväkodin kehittämistoiminnassa. Koko kehittämistoiminta on olemukseltaan tulkinnallista, kriittistä ja reflektiivistä. (Toikko ym. 2009,155.) Lintulan vuoropäiväkodissa toteutetun varahoidon integroimishankkeen selvitysvaihe oli välttämätön varahoidon integroimisen kehittämistä edeltävä vaihe.

7.1 Todellisuuskertomusten esiintuomat yhtäläisyydet

Asiakaslähtöisyys ja lapsilähtöisyys jäsenyivät varahoitotoiminnan peruslähtökodiksi. Työntekijät esittivät varahoitolasten integroimisen keinoiksi Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina seuraavia asioita: luovuus lapsiryhmätilanteissa vuoropäiväkodin muuttuvissa työtilanteissa, joustaminen työajoissa, tiedonkulun kehittäminen, toimiva yhteistyö vuoropäiväkodin sisällä ja varahoitolasten nimilistan kirjaaminen ja aktiivinen käyttö.

Asiakaspalveluhenkisyys ja lapsilähtöisyys korostuivat molemmilla johdannoilla tuotetuissa todellisuuskertomuksissa ja sitä kuvasivat työntekijät sanoilla:

”...toivotan tervetulleiksi...”,

”...perhe otetaan ystävällisesti vastaan...” ja

”...voisiko perhe saada tiukassa tilanteessa hoitajan kotiin lapsia hoitamaan?...” ja

”...perhettä ei hyppytetä paikasta toiseen.”

Tavoitteena työntekijät mielsivät varahoidossakin olevan lapsilähtöisyyden. Tämä tarkoitti käytännössä, ettei lasten tarvitse vaihtaa varahoitopaikkaa.

”...lapset olisivat lähtökohtaisesti samassa yksikössä varahoidossa koko varahoitotarpeen ajan.”

Työntekijät pitivät myös lapsilähtöisenä lasten sijoittamista ikätasoisesti sopivaan ryhmään. Samalla tärkeänä asiana nähtiin yksilöllisten hoitotarpeiden huomioiminen myös varahoitotilanteissa:

”...Lapset sijoitetaan ryhmiin, riippuen aikuisten/lasten määristä. Esim. 1 v. Päivänsäteille ja 3v. ja 5 v. lapset Melukylään tai Kissankulmaan. Lapsen tai doista riippuen 3v. lapsen sijoitus voisi olla Menninkäisillä/Melukylässä/Kissankulmassa.” ja

”Haastatellaan lasten hoitoon liittyvät keskeiset seikat: ruokailut, allergiat, unijutut, varusteet yms.. Perheen saapuessa Siniseen siipeen annetaan yhteystietolomake. Perheelle kerrotaan, että lapset sijoitetaan vähintään kahteen eri ryhmään. Perustellaan miksi näin (ryhmäkoot, aikuisresurssit, turvallisuus)... ” ja

”...Varahoitolaisten ryhmässä huomioidaan uusi tilanne lapsilla: ohjataan, tuetaan ja valvota tehostetusti.”

Työntekijät löysivät arjen keinoiksi varahoitotilanteisiin seuraavia asioita: Joustamisen työajoissa, luovuus lapsiryhmätoiminnassa vuoropäiväkodin muuttuvissa työtilanteissa, tiedonkulun kehittämisen vuoropäiväkodin sisällä ja yhteistyötahojen kanssa. Lisäkeinoiksi työntekijät näkivät myös yhteistyön kehittämisen vuoropäiväkodin sisällä ja varahoitolaisten nimilistan kirjaamisen ja aktiivisen käytön arkea helpottavana työmenetelmänä lasten sijoittelussa lapsiryhmiin ja toiminnan koordinoimisessa.

Työntekijät olivat selvästi omaksuneet vuoropäiväkodin muuttuvat työtilanteet ja joustamisen työajoissa. He ehdottivat, että voisiko joku/jotkut työntekijät pidentää päivää tai muuttaa työvuoroa niin, että varahoittoa tarvitsevat perheet voidaan ottaa vastaan. Lisäksi kertomuksissa korostui se, että vuoropäiväkodin arjessa eletään päivä kerrallaan ja toimitaan luovasti:

”Ensimmäisen päivän aikana selvitetään loppuviiikon aikatauluja..... ” ja

”Tässä tilanteessa lupaan asiakkaalle selvittää asiaa ja soitan hetken päästä perheelle takaisin...” ja

”Luvataan varahoittoa päivä kerrallaan.... ” ja

”...jos on paljon lapsia ryhmässä ja varahoitoiset otettava hoitoon, niin olisiko mahdollista palkata yksi työntekijä lisää eli tarve lisätä resursseja?”

Lisäksi he ehdottivat ja ideoivat erilaisia arkea helpottavia käytännön toimenpiteitä.

” ...Jos illassa paljon lapsia, voisiko jonkun työntekijän työaika muuttua tai joku työntekijä venyttää päivää”, sekä

”...Neljän lapsen varapaikka on aina olemassa, kun varataan joka ryhmään yksi varahoitopaikka ja merkataan ja lasketaan lapsimääriin jokaiselle päivälle 1 lapsi lisää klo 7-17.” ja

”...Jos meillä on täyttä Lintulan vuoropäiväkodissa, kysely pph:sta voisiko joku toinen taho ottaa lapset, ainakin nuorimmat?”

Tiedonkulkuun työntekijöillä oli selkeitä kannanottoja. He ehdottivat erilaisten tiedottamismenetelmien tehokasta käyttöä. Lisäksi tiedonkulku on varmistettava asiakasperheille. Tiedonkulun toimivuus nähtiin asiakaspalveluhenkisytenä.

”Jokaiselle lapselle selkeästi nimetty varahoitopaikka. Mikäli varahoito ”täynnä”, oltava nimetty vaihtoehto nro 2. Tiedonkulku sähköisesti/puhelimitse yksiköiden välillä. Perhepäivähoidossa tieto kulkee päivähoidonohjaajan kautta päiväkoteihin. Myös se tieto, jos varahoito ”täynnä” yksiköiden välillä. Tarkoitus on välittää asiakasperheille viesti, että hoitokuvio on selkeä.”

”... Toivomme, että vanhemmilla olisi tieto, mikä on aina heidän lasten varahoitopaikka.”

Yhteistyö vuoropäiväkodin sisällä tuli selkeästi vastauksissa esille. Yhteistyötä haluttiin kehittää ja yhteisvastuullisuus korostui selkeästi. Vuoropäiväkodin sisäistä yhteistyötä ilmensivät esimerkiksi lauseet:

”Siipien yhteistyö varmasti mahdollistaa lasten hoidon.” ja

”Huolehditaan tiedonsiirrosta lapsia hoitaviin ryhmiin ja hoitopäivän päätteeksi vanhemmille.” ja

”...katsotaan, mihin ryhmiin lapset järkevimmin mahduttavat...” ja

”Ennen perheen tuloa tarkistetaan ryhmien lapsi- ja hoitajatilanne ja jaetaan lapset ryhmiin.”

Varahoitolasten nimelistan kirjaamisen ja käyttämisen työntekijät näkivät selkeänä työmenetelmänä koordinoita varahoittoa. Varahoitolasten nimelistasta helpotti erityisesti työntekijöiden itsenäistä varahoitolasten integroimista koskevaa päätöksentekoa.

”Listoilta tarkistan, mihin lapset sijoitetaan, lasten ryhmät siis sen mukaan, miten on tilaa.” ja

”Jos perheelle on nimetty toinen varahoitopaikka ja todelliset hoitoajat eivät täytä vuorohoidon aikarajoja, perhe ohjataan loppuajaksi omaan varahoitopaikkaansa” ja

”Mikäli varahoito ”täynnä”, oltava nimetty vaihtoehto nro 2. Samoin meillä Lintulan vuoropäiväkodissa on lista varahoitoon otettavista lapsista ilman erillistä jähkailua, mahtuuko vai ei.” ja

”Varmistetaan onko Lintulan vuoropäiväkoti ensisijainen ko. lasten varahoitopaikka. Jos Lintula on, toivotan perheen tervetulleeksi.”

7.2 Kehyskertomusten variaatioiden esiintuomat erot

Kehyskertomuksia oli kaksi ja niissä varioitiin yhtä keskeistä seikkaa. Analysoinnissa keskityttiin siihen, millä tavoin vastaukset muuttuvat, kun kehyskertomusten yksi tekijä vaihtui toiseen. (Eskola ym. 2008, 111). Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa kehyskertomusten variaation esiintuomat erot perustuivat siihen, että kyseessä oli lasten hoitoajan variaatio. Lisäksi selkeästi esille tuli kolme asiakokonaisuutta, joiden vaikutus varahoidon integroimiseen oli selkeästi merkittävää:

- Asiakkuus,
- päätöksenteko ja
- johtajan rooli.

Vuoropäiväkodin asiakkuuden nähtiin olevan vahvasti sidoksissa lasten hoitoaikoihin. Hoitoajoilla 5.45-18.45 hoidossa olevat lapset miellettiin Lintulan vuoropäiväkodin asiakkaiksi, kun taas hoitoajalla klo 8.00-16.00 olevat lapset miellettiin enemmän vain päivisin toimivien päiväkotien asiakkaiksi. Varahoitolasten hoitopäivien pituudesta työntekijät kommentoivat:

”...Lapset on otettava hoitoon Lintulan vuoropäiväkötiin hoitoajan pituuden takia. Muut päiväkodit eivät ole aamulla tuohon aikaan auki.”

Työntekijät kokivat, että klo 8.00 – 16.00 hoitoajoilla olevien lasten varahoitotarpeeseen voivat muut varhaiskasvatusyksiköt vastata mikäli vuoropäiväkoti on täynnä:

”...Jos vuoropäiväkoti on todella täynnä, soitan johtajalle, joka selvittää muiden päivystävien päiväkotien tilanteen.”

Päätöksenteon työntekijät kokivat kahdella tavalla. Työntekijät mielestä klo 8.00 – 16.00 hoitoajoilla olevien lasten hoidonjärjestelyssä oli enemmän aikaa päätöksentekoon kuin klo 5.45 – 18.45 hoitoajoilla olevien lasten järjestelyissä. Työntekijän oli tarvittaessa tehtävä ratkaisuja yksin aikaisessa aamuvuorossa ennen klo 5.45 – 18.45 varahoitotilannetta, kun taas useamman työntekijän oli mahdollista osallistua päätöksentekoon klo 8.00 – 16.00 varahoitotilanteen osalta.

”...Perhe toivotetaan tervetulleeksi, vaikka varahoitotilannetta selvitetään vasta ensimmäisen hoitopäivän aikana...” ja

”...Jos tiedetään jo etukäteen, että talossa on hiljaista, niin suoraan otetaan taloon ja toivotetaan tervetulleeksi. Huolimatta siitä, että ryhmä ei ole välttämättä selvillä..” ja

”...Lupaan ainakin päivän kerrallaan...”

Johtajan roolin nähtiin olevan yhteyshenkilönä toimiminen varhaiskasvatusyksiköiden välillä sekä arjen organisoijana. Klo 8.00 – 16.00 tapahtuvan varahoitotilanteiden selvittäminen useamman päivän osalta nähtiin johtajan tehtävänä. Tosin mikäli klo 5.45 – 18.45 varahoitotilanteiden tarvitsevien lasten järjestelyt koettiin haasteellisiksi, nähtiin johtajan tehtävänä olevan haasteellisen tilanteen ratkaiseminen.

”... johtajalle viestinä tieto varahoitotilanteista...” ja

”...Ilmoitetaan johtajalle varahoitotilanteista, koska lapsilla hankalat hoitoajat. Johtaja voi tarvittaessa maanantain aikana tarkentaa työntekijöiden työvuoroja....” ja

”...Jos vuoropäiväkoti on todella täynnä, soitan johtajalle, joka selvittää klo 6.15 muiden päivystävien päiväkotien tilanteen.”

7.3 Fokusryhmähaastattelu varahoidon integroimisen kehittämisen välineenä

Fokusryhmähaastattelussa ne työntekijät, jotka eivät tulleet todellisuuskertomusten arvonnassa valituiksi, jatkotyöstivät todellisuuskertomuksista nousseita teema-alueita (LIITE 4) . Fokusryhmähaastattelussa nousi esiin kehittämisajatuksena varahoitotoiminnan integroimisen suhteen varahoidon koordinoimien kehittäminen. Päivähoidonohjaajat ohjeistavat perhepäivähoidon asiakkaita varahoitoon eri yksiköihin ja heidän roolinsa keskustelutti fokusryhmähaastatteluun osallistuneita.

”...Jo etukäteen päivähoitohjaaja voisi laittaa perheelle tietoa, että mikä varahoitopaikka ja että perheen täytyy ilmoittaa, onko tulossa vai ei ja omista toiveistaan. Ohjaajalla oltava puhelin mukanaan, jotta voi järjestellä hoitoa vuorokauden eri aikoina. Se olisi oikeaa asiakaslähtöisyyttä. Laatu paranisi. Ja perheellä olisi varma tieto, mikä varahoitopaikka ja milloin. Koko homma toimisi. On selkeästi määritelty, mikä varahoitopaikka ja milloin. Ja kun ohjaaja pois ohjaajan varahenkilöllä samat tiedot. Kaikki olisi hallinnassa. Muulloinkin kuin toimistoaikaan...” ja

”... Ilmoitus olisi todella tärkeä meille päin, ettei turhaan varata paikkaa ja jätetä tulematta. Ja että sopivasti henkilökuntaa olisi paikalla. ” ja

”... Kun on paljon perheitä, perheet ei millään toimi samalla tavoin. Mutta jos olisi selkeä paperi, missä ohjeistettaisiin perheitä varahoitoasioissa selkeästi. Sitten meidänkin on helpompi tehdä lapsiryhmyötä.

Toisena selkeänä kehittämisajatuksena nousi esille se, että jokaiselle perheelle tulisi nimenomaan nimetä yksi varahoitopaikka, jossa varahoito aina toteutuisi. Asiakaslähtöisyys toteutuisi paremmin tätä kautta.

” Niin asiakaslähtöisempää on. Varsinkin jos on kiinteät, varmat varahoitopaikat. Sittenhän täällä voidaan miettiä, miten päivän aikana toimitaan. ”

Asiakaslähtöisyys ja lapsilähtöisyys olivat kaikkien haastatteluun osallistuneiden mielestä tärkeitä peruslähtökohtia. Asiakaslähtöisyyteen nähtiin kuuluvaksi koko perhe, kun taas lapsilähtöisyyteen miellettiin lapsi omine yksiköllisine tarpeineen.

”...Asiakaslähtöisyyteen kuuluu koko perhe lapsen lisäksi. Lapsilähtöisyyteen kuuluu lapsi selvemmin yksinään...” ja

”... Lapsen huomioimista, lapsen tarpeiden ajattelemista. Sitähän se lapsilähtöisyys on. Perhe on kokonaan asiakas...” ja

”...Lasta varten ollaan. Sama ryhmä aina varahoitoryhmänä. Lapsen tavoista ja tottumuksista otetaan selvää...”

Lintulan vuoropäiväkodin sisäiseen toimintaan nähtiin kehittämisalueina sisäisen tiedonkulun parantaminen, yhteistyön tehostaminen sekä oma asennoituminen ja joustaminen työmenetelmissä ja työajoissa. Tiedonkulussa muun muassa oma rooli ja yhteinen vastuunotto muille tiedottamisesta nousi vahvasti esille.

”...Että tiedotettaisiin lasten tavoista ja muista lasten asioista toiseen ryhmään, jos lapsi siirtyy varahoitokasvaa ryhmästä toiseen. Ettei tarvitse aina alusta kysellä...” ja

”...Itse voin omalta osaltani kertoa, mitä tiedän perheistä, lapsista muille työntekijöille...”

Oma positiivinen asennoituminen nähtiin voimavarana varahoitotoiminnan suhteen. Jokaisen työntekijän oma rooli asiakaspalvelijana tuli keskustelussa hyvin esille.

”...Perheen kanssa keskustelu, ystävällinen asenne keskustelussa asiakasta kohtaan. Niin ja koko varahoitoasiakasta kohtaan...” ja

”...Ettei olla liian suurta asiantuntijaa. Perhe on oman lapsensa paras asiantuntija...” ja

”...Pitäisi aina muistaa työntekijänä, että miltä asiakkaasta mahtaa tuntua. Eihän se asiakkaallekaan välttämättä mikään helppo paikka ole...” ja

”... En ole muuta aikaa nähnytkaan täällä kuin sen, että varahoito lapsia on. On ollut koko minun työaikaeni. Ja ihan hyvin on sujunut. Itsestähän se on kiinni, miten ajattelee. Välillä kiireempää, välillä hiljaisempaa. Välillä isompia, välillä pienempiä...”

Keinoiksi toteuttaa varahoidon integroimista Lintulan vuoropäiväkotiin nähtiin lapsen vastaanottamiseen liittyvät etukäteisvalmistelut: sänkypaikan sijoittaminen varahoitoryhmään, ruokailupaikan suunnitteleminen ja perheen kanssa käytävän keskustelun suunnitteleminen.

”... Tehdään tarvittaessa etukäteisvalmisteluja: Sänkyapaikka, ruokapaikka. Etukäteisvalmistelut ovat tärkeitä. Yhteystietolomake varataan täytettäväksi...” ja

”...Mietitään jo ennalta, mihin ryhmään laitetaan ja mihin iältään on sopiva...” ja

”...Perheen kanssa keskustelu, ystävällinen asenne keskustelussa asiakasta kohtaan. Niin ja koko varahoitoasiakasta kohtaan. Ja että tilanne olisi rauhallinen, kun perhe tulee. Ystävällinen keskustelu. Aikaa sopivasti...”

Lisäksi joustaminen työajoissa nähtiin keinona toteuttaa asiakaslähtöisempää toimintaa.

”...Itse ainakin olen joutanut ja tietysti joustaminen on tärkeä... ja

”... Kyllä voi tietyissä rajoissa. Itsellä kun on isommat lapset on helppo joustaa. Mutta Annilla täytyisi ottaa aina Sami mukaan. Ei ole ihan sama juttu...” ja

”...Joustaminen on ihan normaalia. Ei ongelma.” ja

”...Työvuorommehan ovat viitteelliset. Ainahan voi olla tarpeen venyttää. Jokainen vuorollaan joskus. Ei voi aina ajatella, etten minä. Otetaan toiset huomioon. ja

”...Joustaminen kuuluu työhön. Ei ongelma.”

Varahoitolistien nimilistan miellettiin auttavan päätöksenteossa varahoidon integroimisessa. Työtä on helpompi jäsentää ja suunnitella lasten varahoitolistien pohjalta.

”...Viikonloppuna voi listalta tarkistaa suoraan, onko lapsi ollut aiemmin jossain ryhmässä tai onko suunniteltu johonkin ryhmään hoitoon. Silloin helpottaa....” ja

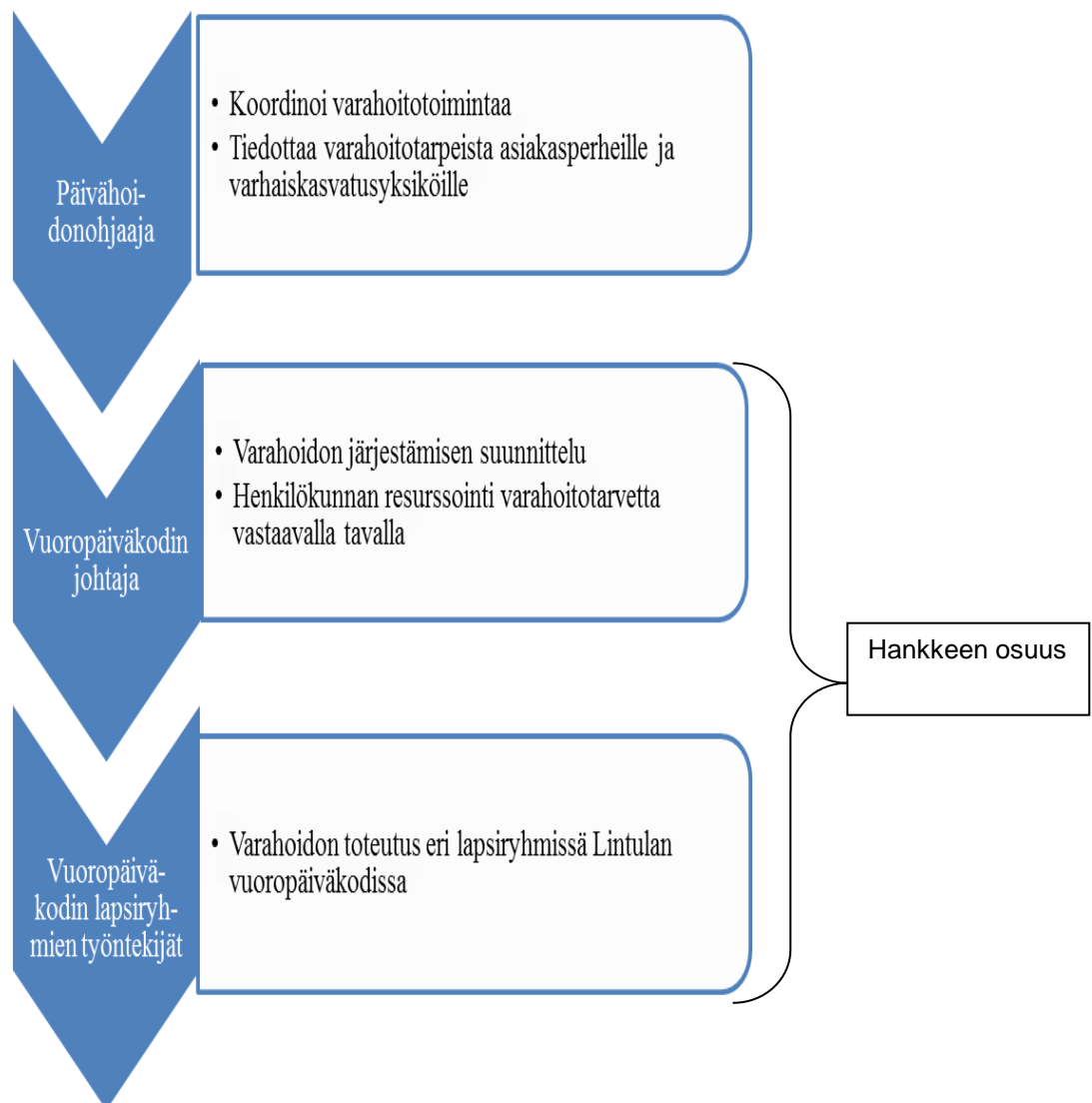
”... Ei tarvi miettiä, onko meidän varahoitolapsia, jos löytyy listalta.” ja

”...Yhdessä keskustellaan, miten lasten varahoito toteutetaan ja yhteistyötä tarvittaessa. Lista auttaa...”

Edellisten pohjalta voidaan todeta, että fokusryhmähaastattelu tuotti tarpeellista ja kokemuksellista tietoa varahoidon integroimisesta.

7.4 Varahoidon organisointi Lintulan vuoropäiväkodin näkökulmasta

Varahoidon työntekijät mielsivät moniulotteisena kokonaisuutena, johon liitännäisiä ovat asiakasperheet, eri varhaiskasvatusyksiköt ja päivähoitonojhaajat. Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöiden ajatusten pohjalta kokonaisuutta voi kuvata seuraavalla mallilla. KUVIOSSA 7. näkyy varahoidon järjestelyn kolmikerroksisuus.

KUVIO 7. Varahoitokokonaisuus Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöiden näkökulmasta.

Varsinaisen kehittämishankkeen osuus painottui varahoidon integroimistoimintaan päivystysaikoina Lintulan vuoropäiväkodissa. Työntekijät näkivät, että päivähoidonohjaajat koordinoivat varahoitoa ja tiedottavat varahoidosta asiakasperheille, vuoropäiväkodin johtaja resurssoi, suunnittelee toteutusta ja organisoii ja lapsiryhmän työntekijät toteuttavat varahoitotoimintaa. Varahoidon integroimista hallinnoivat varsinaisesti päivähoidonohjaajat, jotka delegeoivat osan varahoitojärjestelyistä vuoropäiväkodin johtajalle. Vuoropäiväkodinjohtaja taas vuorostaan resurssoi henkilökuntaa riittävästi, suunnittelee varahoidon toteutusta ja organisoii koko vuoropäiväkodin toimintaa. Varahoito toteutetaan eri lapsiryhmissä. Jokaisen työntekijän panos varahoitotoiminnassa lapsiryhmissä on tärkeä asiakaspalvelun ja lapsilähtöisen toimimisen näkökulmasta. Samalla perheiden on mahdollista saada päivähoito- ja vuorohoitoa palvelua lapsilleen niin kuin subjektiivinen päivähoito-oikeus määrittää. (Laki lasten päivähoitosta 11 a §:n 630/1991).

8 TYÖNTEKIJÖIDEN KEHITTÄMISAJATUKSISTA KÄYTÄNNÖN TOIMINTAMALLIKSI

Yhteistoiminnallisessa vuoropäiväkodissa on luonnollista kehittää arjen työtä yhteistyössä kaikkien kesken. Jokainen työntekijä työskentelee vastuullisesti ja tekee työtään tavoitteellisesti. Laaksosen (2008, 57-58) mukaan luottamus työntekijöiden työpanokseen ja heidän haluunsa kehittää omaa työtään lisää muun muassa työntekijöiden rohkeutta, aloitteellisuutta, vastuun tunnetta ja itseohjautuvuutta. Lisäksi keskinäinen luottamus rohkaisee työntekijöitä ajattelemaan, kokeilemaan ja parantamaan asioita työssä. Luottamuksen lisääntyessä myös negatiivinen kontrolli vähenee. Innostunut ihminen, johon luotetaan, tekee työtään tuloksellisemmin ja innokkaammin kuin turhautunut ihminen, johon ei luoteta. Lintulan vuoropäiväkodissa toimittiin edellä esitetyn suuntaisesti.

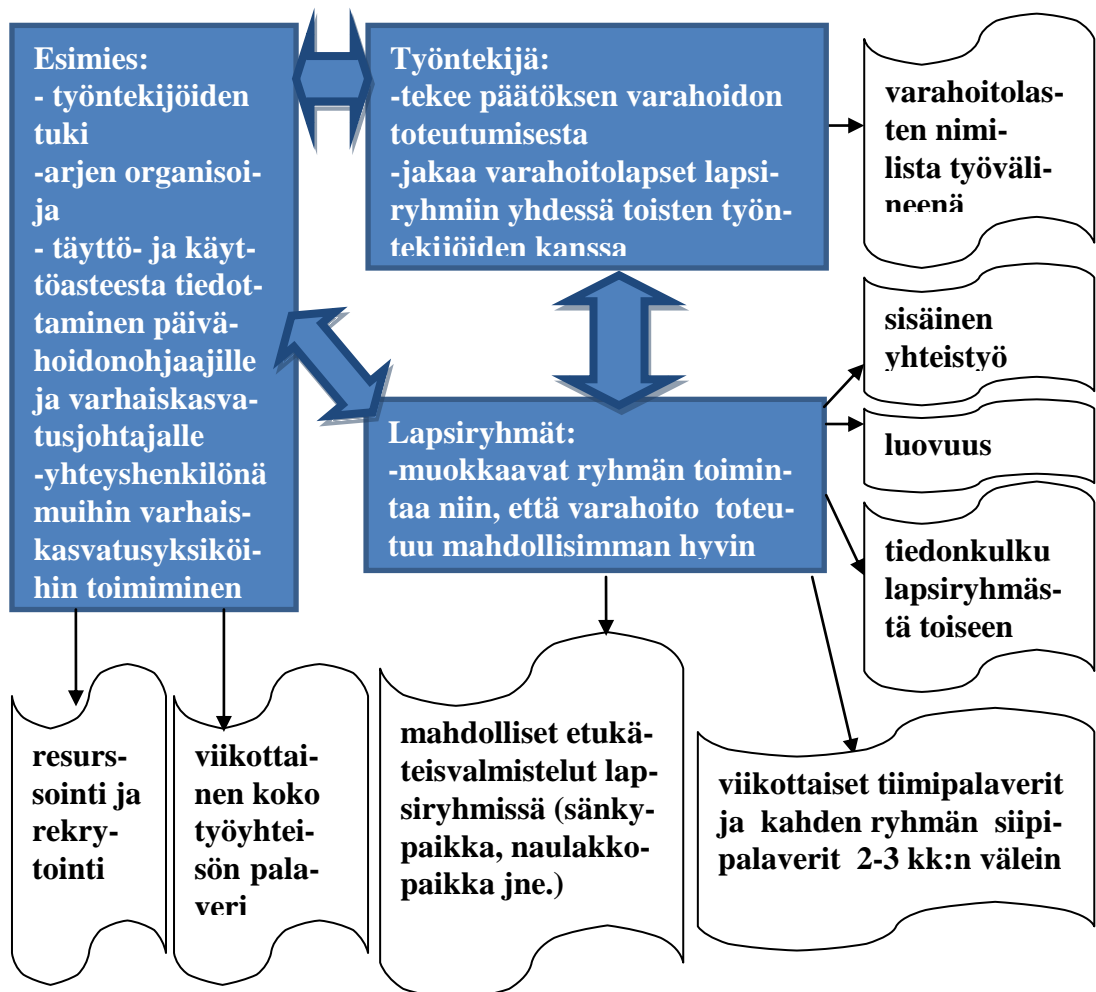
Todellisuuskertomuksissa ja fokusryhmähaastattelussa esiintulleiden asioiden työstämistä jatkettiin loka-marraskuun 2011 vaihteessa Lintulan vuoropäiväkodin työyhteisön palautekeskustelussa (LIITE 5.). Työyhteisölle esiteltiin todellisuuskertomuksista ja fokusryhmähaastattelusta esiin nousseet varahoidon integroimiseen liittyvät asiat. Tämän keskustelun yhteydessä työntekijät saivat vapaasti tuottaa mielipiteitään ja ideoitaan varahoidon integroimisesta päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkodissa. Palautekeskustelussa ei noussut uusia asioita esille, vaan keskustelu oli kokemusten jakamista varahoidon integroinnista sekä koko kehittämishankkeen toteutuksesta.

Kaikkien edellisten vaiheiden pohjalta syntyi Varahoidon integroimisen toimintamalli Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikana. Käytännössä varahoitotoiminnassa on toimintamallin avulla mahdollista helpommin jäsentää ja selkeyttää toimimista äkillisissä ja suunnitelluissa varahoitotilanteissa. Jokaisen työntekijän ja esimiehen roolit ovat mallissa selkeät ja strukturoidut. Malli on sekä työntekijöille että esimiehelle apuväline arjen varahoitotoiminnan integroimisessa päivystysaikoina. Lisäksi on tärkeää kuitenkin huomioida, että varahoidon integroimisen toimintamalli auttaa päätöksenteossa. Mallin ohella on työntekijän ja esimiehen mahdollista käyttää luovuutta ja innovatiivista työotetta varahoidon integroi-

misessa Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina. Entiseen toimintaan verrattuna varahoidon integroimisesta on tullut varahoidon toimintamallin myötä hallittu kokonaisuus. Kyseessä ei ole enää mahdoton tehtävä. On ollut tarpeen tehdä työyhteisönä töitä löytääksemme ja rakentaaksemme varahoidon integroimisen toimintamallin eli on ollut tarpeen tehdä enemmän kehittämistyötä päästäksemme tulevaisuudessa vähemmällä varahoidon problemattikkaa ratkaistessamme.

8.1 Toimintamalli varahoidon integroimistilanteisiin päivystysaikoina Lintulan vuoropäiväkodissa

Lintulan varahoidon integroimista päädyttiin työyhteisönä kuvamaan esimiehen, työntekijän ja lapsiryhmien toimintana (KUVIO 8.). Kuviossa kaikilla edellisillä tahoilla on keskeinen tehtävä ja rooli varahoitotoiminnan integroimisessa Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikoina.

KUVIO 8. Toimintamalli Lintulan vuoropäiväkodin varahoitotilanteisiin päivystysaikoina.

Lintulan vuoropäiväkodin esimiehen rooli toimintamallissa on moniulotteinen: Esimies on arjen organisoiija, työntekijöiden tukija ja yhteyshenkilö muihin varhaiskasvatusyksiköihin. Esimiehen on resurssoitava henkilökuntaa lain ja asetusten edellyttämällä tavalla (Kts. päivähoitolaki ja –asetus) vastatessaan vuoropäiväkodin hoito- ja kasvatustyöstä sekä varahoidon integroimisesta Lintulan vuoropäiväkotiin. Tänä päivänä resurssointi edellyttää käytännössä jatkuvaa rekrytointia pätevän työvoiman saamisen varmistamiseksi. Esimiehen roolina on käydä jatkuvaa keskustelua päivähoitondrohaajien ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa varahoidon suunnittelusta ja tiedottaa mahdollisista ruuhkahuipista päivähoitondrohaajia, jotta päivähoitondrohaajat voivat tehdä mahdollisia varasuunnitelmia varahoidon integroimisen suhteen. Lisäksi erityisesti henkilökunnan resurssoinnin ja rekrytoinnin yhteydessä esimiehen tehtävänä on tiedottaa varhaiskasvatusjohtajalle Lintulan vuoropäiväkodin täyttö- ja käyttöasteesta.

Esimiehen keskeisiä työmenetelmiä Lintulan vuoropäiväkodissa on viikottaisten palaverien pitäminen koko työyhteisölle. Näissä palavereissa käydään keskeisesti läpi lapsiryhmien lasten läsnäoloja ja henkilökunnan kohdentamista eri lapsiryhmiin. Palaverit toimivat myös tiedottamisen ja yhteisen päätöksenteon foorumina. Lapsilähtöistä pedagogista toimintaa Lintulan vuoropäiväkodissa pyritään tukemaan siten, että lapsiryhmän erilaiset toiminnot otetaan huomioon henkilöstön kohdentamisessa. Lintulan vuoropäiväkodin palaverikäytäntöjä on olennaisesti terävöitetty ja jäsenetty laadukkaan ja asiakaslähtöisen lapsiryhmätoiminnan varmistamiseksi. Työntekijöille viikottaiset palaverit ovat foorumi tuoda omia ajatuksia ja kehittämistoiveita julki. Tällä tavoin varmistetaan jatkuva vuoropuhelu työyhteisössä.

Työntekijän roolina on tilanteesta riippuen toimia ja tehdä päätöksiä joko itsenäisesti tai toisten työntekijöiden kanssa. Päätöksenteossa työntekijät käyttävät apunaan ajantasaistettua varahoitolaisten nimilistaa. Lapsiryhmien yhteistyön erityinen merkitys korostuu siinä, kun varahoito toteutetaan eri lapsiryhmissä. Tämä vaatii lapsiryhmien toiminnalta joustavuutta ja työntekijöiltä luovuutta.

Työntekijöiden keskinäisen tiedottamisen merkitys lapsiryhmien välillä korostuu: Jokaisen työntekijän on omalta osaltaan autettava toisia työntekijöitä ja pyrittävä tuomaan julki niistä asioita, jotka kokonaisuudessaan edesauttavat muuttuvien tilanteiden (esimerkiksi varahoidon integroimistilanteiden) järjestelyä Lintulan vuoropäiväkodissa. Työntekijöiden keskinäinen keskustelu on yksi olennainen työväline arjen vuoro- ja varahoitotyössä.

Lapsiryhmissä työntekijöiden keskinäisen keskustelun ja lapsiryhmätoiminnan suunnittelun keskeinen foorumi on tiimipalaverit, jotka toteutuvat viikoittain. Näissä palavereissa työntekijät voivat käyttää jälleen luovuuttaan suunnitellaan vuoropäiväkodin muuttuviin varahoitotilanteisiin toimintaa niin, että arki sujuu. Työntekijät suunnittelevat ja toteuttavat mahdollisia etukäteisvalmisteluja helpottaakseen varahoitolasten vastaanottamista Lintulan vuoropäiväkotiin. Samalla huolehditaan yhteisesti siitä, että Lintulan vuoropäiväkodin toimintasuunnitelmaan kirjatut tavoitteet toteutuvat.

Lisäksi lapsiryhmien työntekijöiden on mahdollista suunnitella kahden lapsiryhmän yhteistä toimintaa niin sanotuissa siipipalavereissa. Nämä siipipalaverit toteutuvat 2-3 kuukauden välein. Toikon ja Rantasen (2009, 102-103) mukaan keskustelua virittävät tekniikat voidaan jakaa tiimipohjaisiin ja verkostopohjaisiin. Tiimipohjaiselle tekniikalle on yleistä pyrkimys yhteisen ryhmäpäättöksen tekemiseen. Verkostopohjaisille tekniikoille on yleistä yhteisen ymmärryksen luomisen lisäksi pyrkimys itseohjautuvan toiminnan tukemiseen. Lintulan vuoropäiväkodin keskustelufoorumeissa on aineksia sekä tiimipohjaisesta että verkostopohjaisesta keskustelukulttuurista.

9 POHDINTAA KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSISTA

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää Lintulan vuoropäiväkodin toimintaa ja osallistaa työntekijöitä arjen kehittämistoimintaan. Tavoitteena oli kartoittaa henkilökunnan kehittämisajatuksia ja kokemuksia varahoidosta päivystysaikana Lintulan vuoropäiväkodissa ja rakentaa yhdessä työyhteisönä toimintamalli varahoitotilanteisiin Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina. Tämä tutkimushanke osoitti, että varahoidon integroimisen toimintamalli päivystysaikoina oli mahdollista rakentaa yhdessä työyhteisönä työntekijäkohtaisen kokemusperäisen tiedon ja yhteisten keskustelujen kautta.

Mielenkiintoista on erityisesti se, onko tämä tutkimuksellinen kehittämishankkeen tärkein ja käytännön kannalta merkittävin tulos se, että olemme käyneet yhteistä keskustelua ja työntekijöitä on kuultu. Vai onko tärkeämpää se, miten muokkaamme saatua tietoa uudenlaiseksi työmenetelmäksi varahoitotilanteissa? Toisaalta voihan olla niinkin, ettei ole edes tarpeen pohtia edellä mainittuja asioita erikseen vaan kokonaisuutena, jolla arkista lasten parissa tapahtuvaa vuorohoitotyötä ja -kasvatusta kehitetään Lintulan vuoropäiväkodissa.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (2002, 15-17; kts. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 19 §) painotetaan, että julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Lasten päivähoidossa asiakkaina nähdään kokonaisvaltaisesti koko perhe. Oikeus päivähoitoon turvaa kaikille lapsille oikeuden osallistua varhaiskasvatukseen vanhempien niin halutessa. Tavoitteisiin on kirjattu myös, että varhaiskasvatukseen tulee mahdollistaa lapselle turvallisten kiintymyssuhteiden kehittyminen, sillä ne ovat ihmisenä kasvamisen, hyvän kasvun ja oppimisen perusta. Lintulan vuoropäiväkodin kehittämishankkeen innoittajana on ollut ajatus siitä, että varahoidon integroimisen toimintamallin löytyessä vuoropäiväkodissa voidaan toimia entistä lapsilähtöisemmin. Koko perheen merkitys tuli vahvasti esille niin todellisuuskertomusten kuin fokusryhmähaastattelun tuloksissakin. Lapsen oikeus hyvään ja turvalliseen päivähoitoon ja vuorohoitoon ja

edellytykset kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi ovat selkeästi Lintulan vuoropäiväkodin työntekijöiden työn peruslähtökohtia. Tutkijana näen, että koko Orimattilan varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on samansuuntainen tavoite lapsen päivähoito- ja vuorohoitopalveluissa. Se, mikä on ollut ja on edelleen haastavinta, on saada henkilöstöresurssit ja asiakkaiden tarpeet kohtaamaan toisensa.

Vanhempien oikeudellisena turvana toimii subjektiivinen päivähoito-oikeus, joka yksiselitteisesti määrää kunnat järjestämään päivähoito- ja vuorohoitopalveluita mahdollisuuksien mukaan lapsen, vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa. Kun kunta osoittaa lapselle tarpeen mukaisen päivähoito- tai vuorohoitopaikan, sen on luonnollisesti otettava huomioon perheen ja lapsen yksilölliset elinolosuhteet. Lisäksi arvioinnissa on huomioitava lapsen ja perheen kokonaisvaltainen tilanne: lapsen ja vanhempien asumispaikka, kuljetusyhteydet päivähoito- tai vuorohoitopaikkaan, huoltajuusasiat, vanhempien työolot ja lapsen yksilölliset tarpeet. (Räty 2006, 20-21; Kts. eduskunnan apulaisoikeusasiamies Paunion päätös 3.4.2000, dnro 1381/4/98)

Tutkijan intressi ja tavoite tämän kehittämishankkeen suhteen oli työn kehittäminen ja tästä syystä mielenkiinto ja motivaatio tämän kehittämishankkeen tutkimusosoiden toteuttamisessa säilyi koko prosessin ajan. Kehittämishankkeen toteuttaminen oli tutkijalle oppimisprosessi, jonka toteuttaminen hyödytti koko Lintulan vuoropäiväkodin työyhteisöä.

9.1 Kehittämishankkeen luotettavuus ja eettisyys

Tässä kehittämishankkeessa yhdistettiin kaksi tutkimusmetodia: todellisuuskertomukset ja fokusryhmähaastattelu. Tämän valinnan perusteena oli se, että edellisten tutkimusmenetelmien avulla arvioitiin olevan mahdollista hankkia tarvittava tieto varahoidon integroimisen kehittämistyötä varten. Tämän kehittämishankkeen haasteellisin osuus oli aineiston analyysi ja siitä hiljalleen varahoidon integroimismallin rakentaminen. Koko prosessissa on pyritty luovuuden käyttöön. Tutkija on pyrkinyt olemaan herkkä ja vastaanottavainen kehittämishankkeen aineiston suhteen.

Yhtenä keskeisenä tekijänä tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa on se, miten tutkija vaikuttaa tutkimusyhteisöön. (Eskola ym. 2008, 52). Tutkija työskenteli tämän kehittämishankkeen kohdeorganisaation esimiehenä. Luotettavuutta tarkastellessa työn kehittämisen painotteisuus sekä omaan työhön vaikuttamisen mahdollisuudet olivat työntekijöillä suuret. Näin ollen vastauksissa näkyi motivoituneisuus työn kehittämiseen. Heikkisen (2007, 155-156) mukaan tutkittavat ja tutkija voivat saavuttaa yhteisen intersubjektiiivisen ymmärryksen asioista. Tämän vuoksi tutkijan ja tutkittavan yhdessä työskentely ja keskustelu ovat tärkeitä tulosten saamisen kannalta. Tarkoituksena tässä kehittämishankkeessa oli kehittää tutkimuskohteina olevien ihmisten työolosuhteita. Käytännöllisillä seurauksilla ja tuloksilla on tästä syystä painoarvoa. Toisaalta käytännön kannalta merkittävä tulos on myös se, että on käyty yhteistä keskustelua ja työntekijöitä on kuultu.

Tutkittaville raportointi ja tiedottaminen on keskeistä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa. Tutkijalla on oltava herkkyyttä ja kykyä huomata ongelmakohtia ja tiedottaa riittävästi tutkimukseen osallistujille. (Eskola ym. 2008, 58-59.) Tässä kehittämishankkeessa pyrittiin kertomaan tutkimukseen osallistujille kehittämishankkeen etenemisestä ja antamaan tutkittaville positiivista palautetta motivoituneesta ja kehittävästä työotteesta.

Tämän kehittämishankkeen luotettavuuden kannalta on mahdollista kysyä, onko kehittämishankkeen tuloksena syntynyt varahoidon integroimisen toimintamalli ainoa mahdollinen? Tähän kysymykseen ei ole yhtä oikeaa vastausta. Eskolan ym. (2008, 217) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysi on loputonta tulkintaa. Lintulan vuoropäiväkodin kehittämishankkeen varahoidon integroimismalli on keskustelujen ja tutkimuksellisten menetelmien avulla yhteisesti aikaansaatua. Näin ollen kehittämishankkeen tuloksena syntynyt toimintamalli on varsin merkityksellinen arjen työväline.

Arvokkainta kehittämishankkeen kokonaisuutta ajatellen on ollut arjen käytäntöjen täsmentyminen varahoidon integroimisessa päivystysaikana ja palaverikäytäntöjen terävöityminen. Yhteisten keskusteluforumien välttämättömyys on noussut

selkeästi esille ja työyhteisön ja tiimien yhteisen suunnittelun merkitys samoin. Työntekijöiden yhteisöllisyyttä Lintulan vuoropäiväkodissa ovat vahvistaneet yhteiset kokemukset. Edellisen suuntaisesti on toiminut käytännössä varahoidon integroimisen kehittämisessäkin. Asia on koettu yhteiseksi ja siitä on haluttu yhteisesti kehittää toimivaksi kokonaisuudeksi.

Tutkijan raportoinnin tulee olla mahdollisimman tarkkaa ja huolellista. Kvalitatiivisen tutkimuksen raportti on tutkijalle henkilökohtainen ja se sisältää tutkijan omaa pohdintaa. (Eskola ym. 2008, 210). Tämän kehittämishankkeen tekijä on tutkijana pyrkinyt huolellisuuteen ja tarkkuuteen raportoinnissa. Kuvioden, prosessikuvauksen ja suorien lainauksien avulla on kuvattu kehittämishankkeen etenemistä ja keskeisiä sisältöalueita. Tutkija käytti lisäksi aiempia tutkimuksia teoreettisena tukena kehittämishankkeen läpiviemisessä.

Tämän kehittämishankkeen tutkimustulosten siirrettävyys on mahdollista tietyin ehdoin, mutta on muistettava, ettei sosiaalinen todellisuus ole sen monimuotoisuudesta johtuen yleistettävä. (Eskola ym. 2008, 212). Varmuutta tutkimukseen tuo se, että tutkijalla on usein jokin olettaus, joka tutkimuksen edetessä vahvistuu. (Eskola ym. 2008, 212). Lintulan vuoropäiväkodin kehittämishankkeen promootorin olettamuksena oli, että on mahdollista etsiä ja löytää uusi toimintapa varahoidon integroimistilanteisiin päivystysaikana. Lintulan varahoidon integroimisen toimintamalli voi olla osittain siirrettävissä esimerkiksi muihin varhaiskasvatussyksiköihin.

9.1.1 Todellisuuskertomusten arviointia tutkimusmenetelmänä

Todellisuuskertomusten käyttö tutkimusmenetelmänä sopii parhaiten, kun vastaajajoukko ei ole kovin suuri. Kun tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää ihmisten ajattelun logiikkaa jostain asiasta, on todellisuuskertomusmenetelmä hyvin käytökelpoinen tutkimusmenetelmä. Eläytymismenetelmäaineisto ei tarkalleen kerro, miten asiat ovat. Sen sijaan se kertoo enemmänkin sitä, miten asiat voivat olla ja niinpä tutkija saakin lisää kysymyksiä ja pohdittavaa. (Eskola 2010, 74-75.) Kehit-

tämishankkeessa pyrittiin selvittämään tutkittavien ajatusten logiikkaa varahoidon integroimisesta vuoropäiväkotiin ja tämä oli keskeinen syy valita yhdeksi tutkimusmenetelmäksi työntekijöiden tuottamat todellisuuskertomukset.

Todellisuuskertomukset tuottavat ja rakentavat tietoa, joka muotoutuu kertomusten kautta. Ihminen tuottaa kertomuksensa tietonsa ja kokemusten pohjalta ja tästä syystä jokaisen yksilön tuottama kertomus on ainutlaatuinen. (Heikkinen 2007, 142-144.) Validiteettia tarkastellessa tarkoitetaan sitä, millä tavalla tutkimustulos vastaa todellisuutta. Reabiliteetilla tarkoitetaan, kuinka paljon satunnaiset tekijät vaikuttavat tutkimuksen tulokseen. (Heikkinen 2007, 152-153.) Kehittämishankkeessa arvottiin työparit, jotka tuottivat todellisuuskertomukset. Lisäksi tuotetut todellisuuskertomukset kertoivat siitä todellisuudesta, missä varahoitotilanteiden integroimistilanteissa eletään.

Eläytymismenetelmän on tutkimusmenetelmänä ainutlaatuinen ja sen tavoitteena ei ole pelkästään tutkijan aseman parantaminen vaan samalla pyritään huomioimaan tutkittavan asemaa. (Eskola 2010, 74). Tässä kehittämishankkeessa korostui nimenomaan työntekijöiden kuuleminen ja heiltä saadun tiedon ja kokemuksen hyödyntäminen.

Tutkijalta eläytymismenetelmän käyttö vaatii osaamista, mutta asioita pohtivalle tutkijalle eläytymismenetelmä sopii hyvin. (Eskola 2010, 74-75.) Varahoidon integrointi Lintulan vuoropäiväkotiin on hyvin paljon pohdintaa ja keskustelua herättänyt aihe ja tämä seikka puolsi nimenomaan eläytymismenetelmän valintaa tutkimusmenetelmäksi. Vaikka kehittämishankkeen vetäjä oli kokematon tällaisen tutkimusmenetelmän toteuttamisessa, aiheen ajankohtaisuus ja käytännönläheisyys puolsivat todellisuuskertomusten valintaa tutkimusmenetelmäksi.

Eläytymismenetelmää käytettäessä on olennaista kehyskertomusten laadinta. Menetelmä toimii, mikäli käytetty kehyskertomusten versioisto pureutuu riittävästi tavoiteltavaan ongelmaan. Usein tavoitteena on käyttää mahdollisimman lyhyitä kehyskertomuksia. (Eskola 2010, 77.) Tutkijan on mietittävä, millaisia viiheitä kehyskertomukset vastaajille tarjoavat ja mikä on tärkeää ja olennaista tutkimuk-

sen onnistumisen kannalta. (Eskola 2010, 79). Tässä kehittämishankkeessa oli kaksi lyhyttä kehyskertomusta, jotka tuottivat varsin olennaista tietoa varahoidon integroimisesta Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikoina. Näitä kehyskertomuksia testattiin Orimattilassa päivisin toimivassa päiväkodissa. Testauksella varmistettiin kehyskertomusten ymmärrettävyyttä ja sopivuutta tutkimusmenetelmänä.

Empiirisen aineiston tehtävänä on usein vauhdittaa tutkijan ajattelua. Tuloksena voi olla uusia ideoita ja uusien näkökulmien löytämistä. Vastajat tuottavat vapaasti käsityksensä tutkittavasta asiasta. Eläytymismenetelmällä tuotetut kertomukset eivät ole välttämättä todenmukaisia tarinoita, mutta ne ovat mahdollisia tarinoita, haastateltavien tulkintaa. (Eskola 2010, 80-81.) Tässä kehittämishankkeessa empiirisen aineiston avulla työstiin työyhteisönä uudenlaista toimintamallia. Työyhteisökeskustelua ohjasivat ja vahvistivat empiirisen aineiston tulokset. Empiirinen aineisto auttoi selkeyttämään varahoidon integroimistilanteiden logiikkaa.

9.1.2 Fokusryhmähaastattelun arviointia tutkimusmenetelmänä

Tieteessä pyritään havainnoimalla saamaan aineistoa määrätyn ongelman tai ilmiön eri tekijöistä. Ajattelu ohjaa tällöin arkielämää enemmän, sillä havaintoja työstetään analyysin avulla tieteellisiksi johtopäätöksiksi. Näin tehtiin myös Lintulan vuoropäiväkodin varahoidon integroimisen kehittämishankkeessa. (Grönfors 2010,154.)

Tutkijan ja tutkittavan välinen vuorovaikutus fokusryhmähaastattelussa on kaksisuuntaista dialogia. (Grönfors 2010, 154-155). Lintulan vuoropäiväkodin fokusryhmähaastatteluuun osallistujilla oli kaikilla kokemusta varahoidon integroimistilanteista. Tämä kokemus oli syntynyt vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa. (Laine 2010, 28-29). Lintulan vuoropäiväkodin fokusryhmähaastattelu oli haastattelijan eli tutkijan ohjaama ennaltsuunniteltu ryhmätilanne.

Tutkijalla on laadullisessa tutkimuksessa avoin subjektiviteetti ja tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Tutkimuksen uskottavuus on edellisen pohjalta tutkijan luoman tulkinnan ja tutkittavien käsitysten vastaavuuden osoittamista. (Eskola ym. 2008, 210-212.)

Haastattelijalla oli tukilista niistä asioista, joista oli tarkoitus fokusryhmähaastattelussa käsitellä. Kysymyksillä ei kuitenkaan ollut liian tarkkaa muotoa ja järjestystä, joka mahdollisti vapaan ja luovan keskusteluilmapiirin. Haastatteliija sanoi teemoja, joiden pohjalta ryhmä keskusteli (LIITE 4.). Eskola ym. (2008, 87) tiivistävät, että teemahaastattelussa haastateltava pääsee puhumaan vapaamuotoisesti, jolloin kerätty materiaali edustaa suhteellisen hyvin vastaajien puhetta itsessään.

Kokonaisuudessaan fokusryhmähaastattelu oli toimiva tutkimusmenetelmä. Haastattelutilanne oli luonteva, koska Lintulan vuoropäiväkodissa on totuttu keskustelemaan yhteisistä asioista. Jonkin verran haastattelun nauhoittaminen toi tilanteeseen jännitystä, mutta kokonaisuudessaan haastattelu tutkimusmenetelmänä oli toimiva. Sinänsä suurin merkitys haastattelun läpiviemisessä oli työntekijöiden ajatusten esille saaminen ja heidän ideoidensa läpikäynti.

9.2 Jatkokehittäminen ja tutkimuksellisen kehittämishankkeen hyödynnettävyys

Lintulan vuoropäiväkodin toimintamallin osalta yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla varahoitotoiminnan kehittäminen edelleen työntekijänäkökulmasta. Toisena jatkotutkimusaiheena voisi olla asiakasnäkökulmasta vastaavasti varahoidon integroimisen toimintamallin kehittäminen. Myös yhteistyötahojen (muut varhaiskasvatusyksiköt, lastenneuvola, perhetyöntekijät ja puheterapeutit) näkökulmasta toimintamallin toimivuuden arviointi voisi olla yksi uuden kehittämishankkeen aihe.

Lisäksi subjektiivinen päivähoito-oikeus vuorohoidossa on haasteellinen kokonaisuus. Siksi voisi olla hyödyllistä ja mielenkiintoista selvittää subjektiivisen päivähoito-oikeuden toimivuuden arviointi varahoittoa integroivassa vuoropäiväkodissa

esimerkiksi työntekijänäkökulmasta. Myös esiopetuksen kehittäminen varahoitoa integroivassa vuoropäiväkodissa voisi olla kehittämishankkeen aiheena.

Työn kehittäminen on kokonaisuudessaan pitkäjänteistä, sitoutumista vaativaa. Työyhteisöjen käytäntöjä ja toimintaa voidaan parantaa kehittämällä. Lähtökohtana on, että ihmiset ja asiat voivat muuttua. Kehittäminen ei ole irrallista toimintaa, vaan se liittyy arkityöhön. Tämä kehittämishanke kehitti arkisia työkäytänteitä sekä lisäksi tätä kautta lisäsi myös työntekijöiden työssä jaksamista. Työntekijän vaikutusmahdollisuudet, esimiehen tuki, työpaikan hyvä ilmapiiri, innovatiivisuus, hyvä tiedonkulku, työn hallinnan tehostuminen ja henkilöstöä tukeva, ihmisläheisiä periaatteita arvostava organisaatiokulttuuri ovat kaikki yhteydessä työssä jaksamiseen. (Laaksonen 2008, 226-231.)

Voimistava johtaminen lisää työyhteisön hyvinvointia. (Laaksonen 2008, 234). Varahoidon integroiminen Lintulan vuoropäiväkotiin tarvitsee hyvin toteutuakseen voimistavaa johtamista. Tämä tuli selkeästi tämän kehittämishankkeen yhtenä tuloksena ilmi: Esimiehen odotettiin tukevan työntekijöitä heidän työssään, organisoivan arjen lastenhoito ja –kasvatustyötä, resurssoivan henkilökuntaa riittävästi ja toimivan yhteyshenkilönä eri varhaiskasvatusyksikköjen välillä. Olemme selkeästi tämän kehittämishankkeen toteuttamisen tuloksena mielestäni voimistaneet Lintulan vuoropäiväkodin työyhteisöä ja helpottaneet arkista varahoidon integroimistyötä. Ja tästä meidän on hyvä jatkaa.

Orimattilassa on investoitu päiväkotipaikkoihin enemmän viimeisten kolmen vuoden aikana. Lisäksi on perustettu yksi uusi varahoitoryhmäperhepäiväkoti. Tämä on hyvä asia, koska perhepäivähoitajat eläköityvät ja perhepäivähoito työmuotona ei ole kovin houkutteleva tällä hetkellä. Päiväkotipaikkojen lisääntyessä varahoidon integroimisen tarve vähenee. Tosin tällä hetkellä 60 perhepäivähoitajan lapset varahoitoon sijoitettaessa on edelleen hyvin haasteellinen kokonaisuus. Lisäksi perhepäivähoitajien työajan muuttuminen 1.8.2011 alkaen 40 h/vk aiemmasta 43 h 15 min/vk tuntimäärästä lisää omalta osaltaan varahoitotarpeita, kun perhepäivähoitajat pitävät työajan tasausvapaitaan. Paljon on siis vielä tehtävänä, vaikka koko ajan tiedostetaan päiväkotipaikkojen ja varahoitopaikkojen riittämättömyys.

Uskoni siihen, että kaikessa työssä on mahdollista ja hyödyllistä käyttää tutkivaa työtettä, vahvistui tämän kehittämishankkeen myötä. Toikon ym. (2009,157) mukaan tiivistäen tutkivan työtteen keskeisempiä asioita on kehitettävää työtä tekevien kyky ja oikeus tietämiseen. Toikko ym. (2009, 166) painottavat dialogin olevan itsessään sekä prosessi että ratkaisu. Onnistunut dialogi tuottaa vastauksen yhteisiin kysymyksiin.

Ammattilaisinakaan meidän ei tarvitse olla aina asiantuntijoita, vaan vuorovaikutuksen ja työn kehittämisen kautta asiantuntijuus kasvaa meissä hiljalleen. Lintulan vuoropäiväkodin varahoidon integroimismalli on hiljalleen kasvaneen asiantuntijuuden tulos. Tämän kehittämishankkeen vetäjänä minulle on vahvistunut käsitys, että työyhteisössämme on potentiaalia paneutua ja kehittää työkäytänteitä vuoropäiväkodissa. Ammatillinen koulutus ja vuosien työkokemus ovat hyvä peruslähtökohta työn kehittämiseksi. Motivoituneisuus ja työhön sitoutuneisuus ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet omaan työhönsä innoittavat myös omalta osaltaan etsimään uudenlaisia käytännön työhön sopivia työmenetelmiä.

10 LÄHTEET

10.1 Painetut lähteet

Antikainen, E.-L. 2005. Kasvuorientoitunut ilmapiiri esimiestyön tavoitteena. Tapaustutkimus ammattikorkeakoulussa. Kasvatustieteen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1088. Hämeenlinna: Tampereen yliopistopaino –Juvenes Print..

Arnkil, R. 2006. Hyvien käytäntöjen kehittäminen EU:n kehittämisstrategiana. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskysä. Helsinki: Stakes, 55-72.

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239 4 §, 6 § ja 8§.

Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Bronfenbrenner, U. (1989). Ecological systems theory. In R. Vasta (Ed.), *Annals of child development*, Vol. 6 (pp. 187-249). Greenwich, CT: JAI Press.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 2000. 2001. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Paunio päätös 3.4.2000, dnro 1381/4/98. Helsinki.

Elo, A.-L. & Feldt, T. 2005. Johtaminen ja työyhteisön kehittäminen työhyvinvoinnin tukena. Teoksessa Kinnunen, U. & Feldt, T. & Mauno, S. (toim.) Työleipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 311-331.

Esiopetuksen tila Suomessa 2004. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle esiopetusuudistuksen vaikutuksista ja tavoitteista. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 2004:32.

- Eskola, J. 2010. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Tekijät ja PS-kustannus, 72-87.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. 2006. Lasten päivähoiton tilannekatsaus. Syyskuu 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja.
- Gosling, L. & Edwards, M. 2003. Toolkits. A practical guide to planning, monitoring, evaluation and impact assessment. London: Save the Children.
- Grönfors, M. 2010. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: PS-kustannus, 154-170.
- Heikkinen, H. L. T. Narratiivinen tutkimus –todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2. uudistettu painos. Juva: Tekijät ja PS-kustannus, 142-158.
- Helminen, J. 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: Ws Bookwell Oy, 15-36.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hujala, E., Puroila A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90.

Jokinen, M. 2005. Lapsi päiväkodissa illalla, yöllä ja viikonloppuna. Vuorohoito-päiväkotien ominaispiirteet, ongelmat ja haasteet. Turun yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma.

Kahiluoto, T.2002. Lasten päivähoidon tilannekatsaus. Tammikuu 2001.

Helsinki 2002: Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2002:14.

Kasvattajia lapsiryhmissä usein liian vähän –erityistuessa puutteita. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 207/2001.

Keskinen, S. Päivähoito hyväksi tytöille ja pojille? Onko päivähoidon toimintakulttuurissa tilaa tyttökulttuurille ja poikakulttuurille? Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) 2003. Pesästä lentoon. Vantaa: WSOY, 218-237.

Kunnallinen virka- ja työehtosopimus 2010-2011. 2010. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Kääriäinen, P. 2005. ”Niitä lapsia tulee ja niitä lähtee, niitä tulee ja niitä lähtee”, Vuorohoidon laatu lasten kokemana. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma.

Laaksonen, H. 2008. Luottamukseen perustuvan voimistavan johtamisenprosessimalli ja työyhteisön hyvinvointi. Mallin testaus sosiaali- ja terveydenhuollon dementiayksikössä. Vaasan yliopisto. Sosiaali- ja terveyshallintotieteiden tiedekunnan väitöskirja. Acta Wasaensia no 187. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Kokemusmaailma ja ymmärtäminen. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. Uudistettu ja täydennetty painos. Juva: Tekijät ja PS-kustannus, 28-45.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36,11 a §.

Lasten päivähoidon tilannekatsaus –tammikuu 2001. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2002:14.

Lampinen, R. 2007. Omat polut! Vammaisesta lapsesta täysivaltaiseksi aikuiseksi. Helsinki: Edita.

Lintulan vuoropäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2010-2011.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010 –luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Mikkola, P. & Nivalainen K.

Palviainen, T. 2007. Karuselli pyörii, lapset siinä hyörii. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma.

Parrila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Kasvatustieteiden tiedekunnan väitöskirja. Oulun yliopisto Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskus. Oulu: University Press.

Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 4§.

- Poikela, E., Järvinen, A., Heikkilä, K. & Tikkamäki, K. (2006) Contextual Knowledge and Learning Processes at Work. Teoksessa Castleton, G., Gerber, R. & Pillay, H. (toim.) *Improving Workplace Learning: Emerging International Perspectives*. New York: Nova Science Publishers, 91-105.
- Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä: Ps-Kustannus. 204-226.
- Räty, T. 2006, Mihin päivähoitolaki velvoittaa kuntaa? *Sosiaaliturva* 1/2006, 20-21.
- Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Vanhemmuus ja asiantuntijajärjestelmät. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) 2003. *Pesästä lentoon*. Vantaa: WSOY. 298-326.
- Silfverberg, P. 2000. *Ideasta projektiksi. Projektinvetäjän käsikirja*. Helsinki: ESR, Työministeriö.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 19§.
- Syrjäläinen, E. & Eronen, A. & Värri V.-M. (toim.) 2007. Kustantaja: Tampere University Press.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen University Press.
- Tolonen, M-L & Mikkonen 2007. Yhteinen asiakkuus -toimiva varahoito. Teoksessa Parrila, S. (toim.) *Perhepäivähoidon ohjauksen kehitysvaihtoehtoja*. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö Verve. Helsinki. 81-90.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:7.

Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. 1999. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio 1999:4.

Varhaiskasvatuksen kehittämisen suuntaviivoja lähivuosille. Väliraportti varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan työstä. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:13.

Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan jaosto varhaiskasvatustilainsäädännön kehittämiseksi. 2009. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sinén, T., Neuvonen, S & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vuorohoitotyöryhmän muistio 1999. Vuorohoito lasten päivähoidossa. Helsinki: Helsingin sosiaalivirasto, julkaisusarja A 1/1999.

Väisänen, T. 2003. Aamusta iltaan ja yötä myöten. Lapsen arki vuorohoidossa. Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksikkö. Kasvatustieteen pro gradu - tutkielma.

Väisänen, T. 2006. Aamusta iltaan ja yötä myöten - lapsen arki vuorohoidossa. Teoksessa Parrila, S. (toim.) Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. 2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskus. 67-75.

10.2 Muut lähteet

Aula, M. 2007. Puhe Pohjois-Suomen lastensuojelupäivillä Rovaniemellä. Haku-päivä 20.8.2011.

<http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/puheet/puhe/view/1396905>.

Esi- ja perusopetukseen osallistuminen kansainvälisessä vertailussa 2007.

[viitattu 8.2.2012]. Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-04-12_001.html?s=0

Hytönen, M. 2010. Re: [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Saikkonen, A. Lähetetty 21.12.2010.

Säkinen; S. 2011. Lasten päivähoito 2010. Kuntakyselyn osaraportti. [viitattu 8.2.2012]. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastenpaivahoito.htm>

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. [viitattu 25.11.2010]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9.

Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunto 19/2009 vp. [viitattu 16.1.2011].

Saatavissa:

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tyvl_19_2009_p.shtml

Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. 2008 [viitattu 25.11.2010]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:13. Saatavissa:

<http://pre20090115.stm.fi/ka1205848498725/passthru.pdf>

LIITE 1. PÄIVÄHOITOPAIKAT ORIMATTILAN KAUPUNGISSA 2011

MYLLYLÄN PÄIVÄKOTI, osoite Myllykuja 3, 16300 Orimattila

- puhelin 040 846 3415, 52 paikkainen, lapset 3-7v.

- 3 hoitoryhmää: 12 lapsen integroitu erityisryhmä, 20 lapsen ryhmä, 20 lapsen ryhmä, ryhmäkoot vaihtelevat toimintakausittain lain velvoitteet huomioiden

Päiväkodin johtaja Outi Heinonen varajohtaja Merja Kyrö

outi.heinonen@orimattila.fi

PELTOLAN PÄIVÄKOTI, osoite Viljamaantie, 16300 Orimattila

- puhelin 044 781 3531, 32 paikkainen, lapset 3-7v.

- 2 hoitoryhmää: 12 lapsen integroitu erityisryhmä ja 20 lapsen ryhmä

- ryhmäkoot aina kulloistenkin tarpeiden mukaisesti, lakia noudattaen

Päiväkodin johtaja Terhi Tynjä varajohtaja Henna Saarinen

terhi.tynja@orimattila.fi

LINTULAN VUOROPÄIVÄKOTI, osoite Linnustontie 3, 16300 Orimattila

- puhelin 040 574 1327, 71 paikkainen, 4 hoitoryhmää, 0-7vuotiaita, ryhmäkoot rakennetaan lasten iän ja hoitoaikojen mukaan

Vuoropäiväkodin johtaja Anja Saikkonen varajohtaja Hanna Pelkonen

anja.saikkonen@orimattila.fi

PENNALAN PÄIVÄKOTI, osoite Lankilantie 88, 16320 Pennala

- puhelin 044 781 3532, 42 paikkainen, lapset 3-7v, 2 hoitoryhmää, 21+21

Päiväkodin johtaja Kirsi Torila kirsi.torila@orimattila.fi

KUIVANNON PÄIVÄKOTI HEPOKATTI, osoite Kuivannontie 604, 16280

Kuivanto, puhelin 040 703 6471, 28 paikkainen, 2 hoitoryhmää, 0-7v. lapsia,

hoitoryhmät muodostetaan kuten Lintulassa lasten iän ja hoitotarpeen mukaan

Päiväkodin johtaja Sari Laaksonen varajohtaja Päivi Sinkkonen

Päiväkoti toimii ajalla 1.8.2010 – 1.6.2011 osoitteessa Ylitie 120. 16280 Kuivanto

sari.laaksonen@orimattila.fi

MALLUSJOEN OSTOPALVELUPÄIVÄKOTI KUPERKEIKKA

- osoite Pukkilantie 818, 16300 Orimattila, puhelin 7778521, 045 1267766

- 21 paikkainen, lapsia 1-7v., hoitoryhmät muodostetaan lasten ja hoitotarpeen mukaan

Päiväkodin johtaja vs.johtajana 22.11.2010 alkaen Päivi Hallikainen

kuperkeikka@phnet.fi

RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI LILLIPUTTI-ANNITANNI = Monitoimiyksikkö,

jonka yhteydessä toimii perhepäivähoidon varakoti Peukaloiset

- osoite Kirvuntie 4 C, 16300 Orimattila, puhelin 044 781 3529

- 31 paikkainen Lilliputti-Annitanni (17+14)

- 8 paikkainen perhepäivähoidon varakoti Peukaloiset, lapsia 1-7v.

Yksikön johtaja Pia Jäämaa pia.jaamaa@orimattila.fi

RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI NALLETASSU

- osoite Tönnönkoskentie 12, 16300 Orimattila, puhelin 040 3591563

- 8 paikkainen Nalletassu, lapset 1-7v.

Ryhmäperhepäiväkodin vastaava ohjaaja Marja-Liisa Kuosa

marja-liisa.kuosa@orimattila.fi

RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI LUHTIKKI, osoite Keiturintie 14,

16510 Luhtikylä

- puhelin 040 4849128, 12 paikkainen, lapset 1-7v.

Ryhmäperhepäiväkodin vastaava ohjaaja Marja-Liisa Kuosa

luhtikki@orimattila.fi

RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI SINIKELLO, osoite Myllykuja 10A 1,

16300 Orimattila, puhelin 044 7813605, 8 paikkainen, lapset 1-7v.

Ryhmäperhepäiväkodin vastaava johtaja Outi Heinonen

outi.heinonen@orimattila.fi

RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI VEKKULA, osoite Salmelantie 22 E as A, 16200 Artjärvi, puhelin 046 8552240, 12-paikkainen, lapset 1-7v.

Ryhmäperhepäiväkodin vastaava ohjaaja Marja-Liisa Kuosa vekkula@artjarvi.fi

RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI MUKSULA, osoite Salmelantie 22 E as B

- 6-paikkainen, lapset 1-7v.

Ryhmäperhepäiväkodin vastaava ohjaaja Marja-Liisa Kuosa muksula@artjarvi.fi

HEINÄMAAN OSTOPALVELU RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI

ONNENPOTKU

- osoite Isokylä 8, 16330 Heinämaa, puhelin 7786517, 12-16 paikkainen, lapsia

1-7v. Ryhmäperhepäiväkodin vastaava Anneli Mälkiä onnenpotku@phnet.fi

AVOIN PÄIVÄKOTI KIMPPA, osoite Kuismapolku 4, 16300 Orimattila

- puhelin 0400 504 990, päiväkodin johtaja Pia Varjonen

pia.varjonen@orimattila.fi

NOIN 65 OMASSA KODISSAAN TOIMIVAA PERHEPÄIVÄHOITAJAA

päivähoidonjohtaja Merja Hytönen merja.hytonen@orimattila.fi

- puhelin 888 1270, 040-5401351

päivähoidon ohjaaja Marja-Liisa Kuosa

- puhelin 888 1287, 040-5908438 marja-liisa.kuosa@orimattila.fi

päivähoidon ohjaaja Marja Vennelä

- puhelin 888 1269, 040 5401352 marja.vennela@orimattila.fi

päivähoidon toimistos sihteeri Eija Ovaska

- puhelin 888 1271, 040-3548597 eija.ovaska@orimattila.fi

sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@orimattila.fi

Päivähoitotoimisto osoitteessa: Sivistyspalvelukeskus Päivähoito

Pappilantie 2/ PL 44 16300 Orimattila

LIITE 2.

Perhepäivähoidon varahoitoprosessin kuvaus

Toimintaperiaatteet ja tavoitteet:

- Asiakaspalvelua parannetaan suhteessa ulkoisiin ja sisäisiin asiakkaisiin.
- Hoidon pysyvyyttä kehitetään.
- Perhepäivähoitajien työssäjaksamista tuetaan.
- Kaikille lapsille varmistetaan ensisijaiset varahoitopaikat.
- Perheille mahdollistetaan ja suositellaan tutustumista ennalta varahoitopaikkaan.
- Perheille toimitetaan sijoituspäätöksen mukana ensisijaisten varahoitopaikkojen yhteystiedot.
- Vastuuta jaetaan tehokkaammin: Jokainen ph-yksikköjen työntekijä sitoutuu tähän prosessiin.
- Muuttuviin tilanteisiin rakennetaan selkeä ja toimiva toimintamalli.
- Taajaman ulkopuolella varahoidot pääsääntöisesti ohjataan lähimpiin ph-yksiköihin.

Varahoitovaihtoehdot taajaman alueella ovat:

- Varahoitokoti Peukaloinen ja Myllylän pk
- Varahoitokoti Peukaloinen ja Lintulan vuoropk
- Varahoitokoti Peukaloinen ja Peltolan pk
- Varahoitokoti Peukaloinen ja ryhmis Nalletassu
- Varahoitokoti Peukaloinen ja Lilliputti-Annitanni

Perusteet:

- Isot perheet jaetaan eri päiväkotien kesken (**ei varahoitokoti Peukaloiseen**).
- Pieniä alle 2 –vuotiaita ohjataan varahoitoon kaikkiin päiväkoteihin varahoitokoti Peukaloisen lisäksi.
- Hoitomatka, kulkeminen ja hoitoaika huomioidaan varahoitojärjestelyssä, esim. vuoro hoito Lintulaan ensisijaisesti.
- Eskareiden nuoremmat sisarukset ohjataan varahoitoon siihen ph-yksikköön, jossa eskari on jo hoidossa.

Päivähoidonohjaajat toimittavat ph-yksiköille seuraavat tiedot:

- Lasten nimet ja syntymäajat
- Lasten mahdolliset sairaus- ja allergiatiedot
- Lasten pääsääntöiset hoitoajat

Varahoitokoti Peukaloisesta ilmoitetaan ennakoilmoituksena sähköpostitse kaikille ph-yksiköille ruuhka-ajoista esim. että vk 10-14 Peukaloinen ylibuukattu. Tällöin muut ph-yksiköt voivat jo alkaa valmistautumaan varahoitjärjestelyjä varten.

LIITE 3. Todellisuuskertomusten tulokset

Johdanto nro 1.:

Olet työntekijänä yksin työvuorossa maanantaina Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikana ja saat puhelun perheeltä klo 5.10. Perhe on tuomassa 1 v. Mikkoa, 3 v. Liisaa ja 5,5 v. Annaa varahoitoon Lintulan vuoropäiväkotiin. Hoitoaika on klo 5.45 – 18.45 maanantaista perjantaihin. Kyseessä on perhepäivähoitajan sairastuminen. Varahoitopäiven tarkkaa määrää ei ole tiedossa, mutta niitä on ainakin kolme päivää. Kuvaile, miten saat järjestyseen lasten varahoidon sujuvaksi.

Vastaukset:

1) Perhe toivotetaan tervetulleeksi, mutta puhelimesta tarkistetaan hoitoajat. Lapsilla on 13 tunnin mittaiset päivät ja ne ovat vuoroa. Onko tarve todellinen? (10h!) Onko perheelle nimetty jokin muu varahoitopaikka ja olisiko tarve myös miettiä siirtoa Lintulan vuoropäiväkodin asiakkaaksi. Yhteydenotto päivähoitajain. Asiaa selvitetään ensimmäisen varahoitopäivän aikana. Mikäli tarve on todellinen, Lintulan vuoropäiväkodin vastaa varahoidosta tarvittavan ajan. Jos perheelle on nimetty toinen varahoitopaikka ja todelliset hoitoajat eivät täytä vuorohoidon aikarajoja, perhe ohjataan loppuajaksi omaan varahoitopaikkaansa. Perhe otetaan ystävällisesti vastaan, ohjataan mahdollisuuksien mukaan etukäteen katsotuille loke-roille/koreille. Haastatellaan lasten hoitoon liittyvät keskeiset seikat: ruokailut, allergiat, unijutut, varusteet yms.. Tarkistetaan perheen yhteystiedot. Perheelle kerrotaan, että lapset sijoitetaan vähintään kahteen eri ryhmään. Perustellaan miksi näin (ryhmäkoot, aikuisresurssit, turvallisuus). Kerrotaan myös, mistä lapset hoitopäivän päätteeksi löytyvät ja tärkeimmät lapsen päivän aikataulut. Kun resurssit antavat myöten katsotaan, mihin ryhmiin lapset järkevimmin mahtuvat ennen siirtymistä omiin ryhmiin. Huolehditaan tiedonsiirrosta lapsia hoitaviin ryhmiin ja hoitopäivän päätteeksi vanhemmille. Vanhemmat pidetään ajan tasalla varahoitajakson pituudesta. Myös keittiölle viedään tieto lisäruokailijoista ja mahdollisista erityisruokavalioista. Varahoitolasten ryhmissä huomioidaan uusi tilanne lapsilla: Ohjataan, tuetaan ja valvotaan tehostetusti.

2) Maanantain hoito järjestyy Lintulan vuoropäiväkodissa. Maanantain aikana selvitetään loppuviikko ja luvataan ilmoittaa asiasta lasten huoltajalle päivän aikana tai viimeistään, kun lapset haetaan kotiin. Selvitetään lasten tiedot, allergiat ym. ja ilmoitetaan keittiöön. Ilmoitetaan johtajalle varahoitolapsista, koska lapsilla hankalat hoitoajat. Johtaja voi tarvittaessa maanantain aikana tarkentaa työntekijöiden työvuoroja. Aamulistat ja iltalistat tarkistetaan. Lapset sijoitetaan ryhmiin, riippuen aikuisten/lasten määristä. Esim. 1 v. Päivänsäteille ja 3v. ja 5 v. lapset Melukylään tai Kissankulmaan. Lapsen taidoista riippuen 3v. lapsen sijoitus voisi olla Menninkäisillä/Melukylässä/Kissankulmassa. Siipien yhteistyö varmasti mahdollistaa lasten hoidon. Työntekijöiden vuorot tarkistetaan ja säädetään tarvittaessa niitä. Iltavuorolaisten vuoroja muutetaan tarvittaessa ja pidennetään päivää tarvittaessa; joustetaan. Jos meillä on täyttä Lintulan vuoropäiväkodissa, kysely pph:sta voisiko joku toinen taho ottaa lapset, ainakin nuorimmat. Tai perhe saada hoitajan kotiin. Jos henkilökuntaa ei ole riittävästi, palkkaamme sijaisen, jotta hoito järjestyy turvallisesti.

3) Lapset olisivat lähtökohtaisesti samassa yksikössä varahoidossa koko varahoitotarpeen ajan. Jokaiselle lapselle selkeästi nimetty varahoitopaikka. Mikäli varahoito ”täynnä”, oltava nimetty vaihtoehto nro 2. Tiedonkulku sähköisesti/puhelimitse yksiköiden välillä. Perhepäivähoidossa tieto kulkee päivähoidonohjaajan kautta päiväkoteihin. Myös se tieto, jos varahoito ”täynnä” yksiköiden välillä. Tarkoitus on välittää asiakasperheille viesti, että hoitokuvio on selkeä. Perheitä ei hyppyytetä paikasta toiseen. Tässä tilanteessa lupaan asiakkaalle selvittää asiaa ja soitan hetken päästä perheelle takaisin. Jos on kiire, otan lapset hoitoon samantien. Listoilta tarkistan, mihin lapset sijoitetaan, lasten ryhmät siis sen mukaan, miten on tilaa. Luvataan varahoitoa päivä kerrallaan. Tai jos on paljon lapsia ryhmissä ja varahoitaiset otettava hoitoon, niin olisiko mahdollista palkata yksi työntekijä lisää eli tarve lisätä resursseja?

4) Lapset on otettava hoitoon Lintulan vuoropäiväkotiin hoitoajan pituuden takia. Muut päiväkodit eivät ole aamulla tuohon aikaan auki. 1 –vuotias Päivänsäteille, 3-vuotias ja 5,5 vuotias vihreään siipeen, mielellään samaan ryhmään. Jos vihreä siipi on täynnä, niin sitten Menninkäisten ryhmään. Jos illassa paljon lapsia, voisi-

ko jonkun työntekijän työaikaa muuttaa tai joku työntekijä venyttää päivää? Soitto heti johtajalle, jos lapsia on paljon.

Johdanto nro 2.:

Olet työntekijänä yksin työvuorossa maanantaina Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikana ja saat puhelun perheeltä klo 5.10. Perhe on tuomassa 1 v. Mikkoa, 3 v. Liisaa ja 5,5 v. Annaa varahoitoon Lintulan vuoropäiväkotiin. Hoitoaika on klo 8-16 maanantaista perjantaihin. Kyseessä on perhepäivähoitajan sairastuminen. Varahoitopäiven määrää ei ole tarkkaan tiedossa, mutta niitä on ainakin kolme päivää. Kuvaile, miten saat järjestymään lasten varahoidon sujuvaksi.

Vastaukset:

a) Otan tiedot ylös (lapset, hoitoaika puhelinyhteystiedot yms.) ja sanon palaavani asiaan klo 6.45 mennessä. Kerron asiakkaalle selvitteleväni asiaa. Jos ryhmässä rauhallista, tutkin varalapsilistan. Jos hoitoon pyrkivien varahoitolasten nimet löytyvät listalta, niin toisen työntekijän saavuttua töihin tutkin, mihin ryhmään lapset sijoitetaan eli mihin ryhmään lapset mahtuvat. Jos mahtuvat, soitetaan asiakkaalle ja laitetaan tekstiviesti johtajalle, jotta hän teittää, ettei ota lisää varahoitolapsia. Jos tiedän jo etukäteen, että talossa on hiljaista, niin lapset otetaan suoraan vuoropäiväkotiin ja toivotetaan tervetulleeksi. Ryhmä ei tosin vielä välttämättä ole selvillä. Jos vuoropäiväkoti on todella täynnä, soitan johtajalle, joka selvittää klo 6.15 muiden päivystävien päiväkotien tilanteen. Jos johtaja vapaalla, selvitän itse. Jos varahoitoon pyrkivien lasten nimet löytyvät varahoitolistalta, niin sanon heti ”Tervetuloa” ja sitten toisen työntekijän tultua töihin, mietimme mihin ryhmään sijoitetaan ja tarvitseeko joihinkin ryhmiin apuja. Välitän tietoa johtajalle, ettei ota lisää varalapsia vuoropäiväkotiin, jos ei mahdu. Toivoisimme asian hoituvan niin, että vanhemmilla olisi tieto, mikä on aina heidän varahoitopaikkansa. Samoin meillä Lintulan vuoropäiväkodissa on lista varahoitoon otettavista lapsista ilman erillistä jakkailua, mahtuuko vai ei. Tämä lista on Sinisessä siivessä tietyssä paikassa. Myös jokaisessa lapsiryhmässä voisi olla oma lista, josta oppii tietämään kyseiset varahoitolapset.

b) Neljän lapsen varapaikka on aina olemassa, kun varataan joka ryhmään yksi varahoitopaikka ja merkataan ja lasketaan lapsimääriin jokaiselle päivälle 1 lapsi lisää klo 7-17. Viikonloput katsotaan aina tilanteen mukaan. Aikaiset aamut ja myöhäiset illat mukaan lukien tilanteen mukaan. Alle 2 –vuotiaat pyritään ensisijaisesti sijoittamaan Päivänsäteille. Ja aikuinen tietysti avuksi sinne missä on tarpeen siitä ryhmästä mistä on mahdollista, kun sijaislapsia on talossa.

c) Varmistetaan onko Lintulan vuoropäiväkoti ensisijainen lasten varahoitopaikka. Jos Lintula on, toivotetaan perhe tervetulleeksi. Johtajalle viestinä tieto varahoitoisista. Vanhemmilta pyydetään varavaatteita, tossuja vaippoja yms.. Perheen saapuessa Siniseen siipeen, annetaan yhteystietolomake vanhemmille täytettäväksi. Varmistetaan, onko lapsilla allergioita ym. henkilökohtaisia erityistarpeita. Jos en ole itse vastaanottamassa perhettä, delegoin asian Sinisen siiven työntekijöille. Ennen perheen tuloa tarkistetaan ryhmien lapsi-./hoitajatilanne ja jaetaan lapset ryhmiin. Mikäli mahdollista Anna ja Liisa sijoitetaan samaan ryhmään ja Mikko Päivänsäteisiin. Vanhemmille kerrotaan, etteivät lapset välttämättä ole samoissa ryhmissä!

LIITE 4. Fokusryhmähaastattelu

Olemme kokoontuneet keskustelemaan varahoidon integroimisesta Lintulan vuoropäiväkotiin päivystysaikana. Viime toimintakaudella 2010-2011 varahoitolapsia meillä oli yhteensä 91 lasta täällä Lintulan vuoropäiväkodissa.

Todellisuuskertomuksista nousi muutamia teema-alueita, joita voisimme yhdessä vielä jatkotyöstää.

Asiakaslähtöisyys ja lapsilähtöisyys nousivat esille toiminnan lähtökohdiksi. Mitä ajatuksia tämä teissä herättää?

Mitä keinoja te näkisitte edellä mainittujen asioiden toteutumisen varmistamiseksi Lintulan vuoropäiväkodissa päivystysaikoina?

Ellei keskustelu käynnisty kunnolla...Sanon ääneen:

Millä tavoilla voisimme kehittää lapsiryhmätoimintaa, kun varahoitotilanne on kiireisenä päivystysaikana hoidettavanamme?

Millaisia ajatuksia työajoissa joustaminen tuo mieleenne? Voisiko tästä tulla ratkaisu lapsilähtöisyyden turvaamiseksi?

Entä miten kehittäisimme yhteistyötämme? Esim.sisäistä yhteistyötämme?

Yhtenä ehdotuksena tuli esiin varahoitolaisten nimilistan kirjaaminen ja käyttäminen. Millaisia ajatuksia teillä tästä on? Millaisissa tilanteissa listan voisi ottaa käyttöön ja mitä asioita pitäisi huomioida listaa käytettäessä?

Kiitos teille tästä haastattelusta.

LIITE 5.**Jatka lauseita.****Sisäinen yhteistyö Lintulan vuoropäiväkodissa varahoitotilanteissa** _____

Luovuutta käytän varahoitotilanteissa _____

Tiedonkulku lapsiryhmästä toiseen varahoitotilanteissa _____

Ajantasalla pysymistä helpottaa omassa tiimissäni ja koko siivessä helpottaa

Mahdolliset etukäteisvalmistelut varahoitotilanteissa _____

Varahoitolaisten nimilista _____

Henkilökunnan resurssointi ja rekrytointi varahoitotilanteissa _____

Mitä muuta haluan sanoa varahoidosta Lintulan vuoropäiväkodissa _____

Kiitos vastauksista.

